

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Muntaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts; -1' any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. 1' any.

PERTENECE A LA BIBLIOTECA
DEL ATENEO BARCELONÉS

Any VII

Barcelona 9 Agost de 1913

Núm. 301

SUMARI

El bès en el Cinematograf, per BELLAFILA. (Acabarà).

D'Excursió dialectal, per P. BARNILS.

De Píndar.-Olimpíques IV i V, per C. RIBA-BRACONS, trad.

El Primer Congrés Nacional de Cooperatives, per JOSEP M.ª GICH.

Crònica vella, IV, per JOSEP LLEONART.

Compendi de la historia de Ukrania, per M. HROUCHEVSKY, Professor a la Universitat de Lemberg.

Per la cultura valenciana.

Primer Congrés d'Art Cristià a Catalunya.

De la premsa

L'Estació Monumental i l'enllaç de vies, per X. Y. Z.

L'interlocutor, per XENIUS.

Informació

L'Orfeó Gracienc.—Revista Anyal del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la industria.

Acaba de sortir

DRET CATALA

Obra nova

Qüestions Civils, estudiades segons nostre Dret per Lluís de Peguera, extractades per Francesc Maspons i Anglasesell.

Extracte de la doctrina civil de Peguera anotat amb la Jurisprudencia catalana.

Es ven a les principals llibrerías

El bès en el Cinematograf

II

No hi hà en el món qüestió més delicada, artísticament i èticament que la del bès. El bès significa respecte, o passió, o rutina, o passatemp: pot ésser un rite, pot ésser una degradació. Sembla que hi hà estones que'l favoreixen: certs moments delicats de la natura. Sembla que hi hà cares que li són més propícies, més nativament hospitalaries: d'aquí vé aquella denominació famosa i pintoresca de les «noies petoneres» No és demostrat que el bès tingui sempre una importancia substantiva en el moment que és otorgat y rebut, sovint és una carícia que es fa de més a més del èxtasi, de la paraula o del gest: i aquest és el delict. El bès és per si sol un llenguatge, un llenguatge que no ha d'ésser servidor de cap altre per disfregar hipocresies, absencies mentals, cansaments, depresions, manca de novetat i vida en la emoció; com tampoc, en cas de realitat i força de sentiment, no ha mai d'ésser un excés, una goluderia afegit a altres llenguatges: que cada llenguatge en té prou amb la seua expressió i cada moment no més necessita un llenguatge. Un enamorat parla amb la seva amor d'astronomia en una nit estrellada: el bès fora inoportú, no té res de sideral. Això els recorda que's van coneixe una altra nit estrellada: un noble sentiment humà substitueix els càlculs de distancies, la ciencia: vet-aquí la «paraula viva.» I passen llavors a pensar que les nits estrellades seguiràn existint quan ells dos seràn morts: i un instint els atança en un calfret: fins aquest moment no ha estat necessari el llenguatge del bès. En tot altra cas, és tarat d'immoralitat, i en aquest cas darrer també, si ultrapassa els seus límits, perquè la gracia de tot llenguatge, com la gracia de tota cosa, està en la alegre acceptació del límit. (Deu me perdó, em

penso que n'hi hà que canviant besars s'hi adormen).

L'autor d'aquestes ratlles odia el bès esdevingut consuetut, fins quan se tracta del de respecte, fins quan se tracta del d'amistat. Es gentilíssim que dugues gentils amigues que s'estimen i es troben per sorpresa, es besin; pero si convertim aixó en consuetut, quantes horribles criatures lletges com el pecat i que tenen el costum de parlar mal les unes de les altres, veurem farumejant-se en el passeig, entre l'indignació de tot espectador amb dignitat estètica! I quantes vegades el mateix indigne autor de aquestes ratlles ha planyut el Senyor Bisbe al veure'l entre un núvol de dames que li entelen amb una mena de furor l'amatista simbòlica. No: conserven al bès la seua expressió, que vol dir la seua vida. Cada cos en el seu lloc, com l'amor al mig del cor. Si's manté aquesta armonia el bès és una cosa que no cal avergonyir-se'n, ni defugir-lo: un ús modest i diguem-ne raonable de aquesta invenció serà un honor per qualsevol i una lliço vivent per la humanitat poc afectuosa o embrutida.

Aquesta llei es contravé essencialment en el cinematograf. Les escenes de sentiment no hi tenen perspectiva, plàstica ni colors ni paraula. El cinematograf en sí, és el plaer més calvinista del mon: la gent s'hi congrega per veure sants, sants blancs i negres: i quan el color és intentat, val més deixar-ho corre, com deia aquell predicador. Però és que la pobresa no és mai moral, se entén si és cosa natural i irredimible: i la gran immoralitat del cinematograf, la que porta totes les altres és la seua immensa i lamentable pobresa. Davant una tragedia de Shakespeare, o un formidable partit de foot-ball o la exquisitat imponderable del ballet rús del *Espectre de la Rosa*, la gent oblida les baixes consuetuts i sol·licituts del sér, es

transfigura en la festa, assoleix màxims de intensitat i de gloria; però una pel·lícula desenrotllant-se en el llençolet és no més que còmoda, còmoda en el sentit que la gent que la va a veure no ha de deixar en cap guarda-roba la seua mandra, la seua descortesia, la seua bestialitat, el seu menyspreu de l'espirit. I de quina pobresa no han d'ésser els nostres altres espectacles habituals per-

què la gent no desitgi més el flagell de la sublimitat que el benestar de la baixesa. I no res menys és així, y la meua amiga actriu té raó, i és cert que és un mal menor.

Doncs bé: la qüestió del bès en el cinematògraf és també una qüestió de pobresa.

BELLAFILA

(Acabarà).

D'Excursió dialectal

V

—I què és tot aquest rebombori que passa amb el català, que ara diu que hem de deixar les *h* i hem de suprimir les *y*..., quí ho entén tot això? I ço dels *llurs* i de les *beutats* i *remerciaments* i *esplugues* i *politeses*... què? Aviat no'ns entendrem i ja seria hora que's formés una *Academia* de gent entesa i estudiosa que d'una vegada posés terme a tanta anarquia! A veure, vostè que és filòleg i ha estudiat el català de tot el territori, on li sembla que's parla millor? I de les *Mancomunitats* que'ns en diu? I de la *Gramàtica* i del *Diccionari*...?—

Aquestes i semblants preguntes ens dirigeixen els nostres amics, com sotmetent-nos a una *entrevista* preparada amb tota regla. I a les primeres un no pot menys de pensar amb el procés d'evolució i espadiment de les idees a manera d'ondes tant ben aplicat i exposat per l'autor de *La Nacionalitat Catalana*. Aquí en les regions extremes, els fets que per nosaltres viuen amb tota l'intensitat, hi arriben afeblits, o si en una època donada hi pervenen com són, no triguen a desfigurar-se insensiblement i a perdre la força, i quan els esperits s'han familiaritzat amb una manera de ser i d'obrar i en fan norma de llurs actes, les noves corrents els sobten revolcadores i se'ls presenten barbotejants de desconfiança. I un hom prou s'esforça a posar de relleu l'existència d'aquesta *academia* demanada i els explica que no és un *embolic* arbitrari això de les *y* i de les *h*, que és un fet consumat i exposat oficialment per primera vegada a Catalunya en un fascicle de *Normes* que'ls fem a mà i que'ls recomanem acceptar anc que siga sols per «disciplina». Prou, en el poc que hi coneixem, els fem avinent el bell ressorgir de nostra Llengua i la conveniència de poar de nostres clàssics antics les formes que per a expressar-nos ens manquin, adés fent-los veure l'error en què estàn quan critiquen expressions recuperades que són

ben nostres, adés donant-los raó quan n'escateixin d'altres de marca forastera que'ns posen de relleu aduint-nos-en d'equivalents que ells usen cada dia. Aquí en els poblets de la petita «República» on ja «de sempre» la llengua *oficial* ha sigut la catalana, on el «sindic» i el «batlle» se dirigeixen al poble en català, on les autoritats i el poble fan el mateix fins quan s'adreçen al Tribunal Suprem civil o eclesiàstic de Perpinyà o de La Seu, aquesta mena de reconvençions, no sabem per què ens toquen més a l'ànima, a nostra ànima catalana que voldríem comunicar a tots els que parlant la mateixa llengua no's senten interessats com nosaltres mercès a una ratlla divisoria que per altra part els deixa viure, bé que isolats, en una realitat que tant cobeja Catalunya.

Aquestes disquisicions llingüístico-literàries provocades per amics vinguts de nostra terra o que hi hauràn fet quan menys llurs estudis, omplenen agradablement nostres ocis i s'allargarien encara si no fos «la política» que les entenebra. I hem de parlar de política nosaltres que mai hem estat polítics i hem de dir-hi el *nostre* parer que no resulta el nostre, car se redueix en tot cas a una vaga repetició de l'últim article llegit amb retràs, del diari fullejat a corre-cuita cercant les noves que poguessin haver-hi referents a *Cultura* i a *Publicacions rebudes*. No sembla sinó que se'ns conegui la flaca, quan no som nosaltres qui palesament ho donem a entendre, car sovint les converses s'aturen en sec i tornem irremisiblement «a les andades». Oh, això del millor català! Es com allò del millor castellà, alemany o francès! S'ha de ser eclèctic, bons col·laboradors, i hem d'examinar els principis. Que el gironí i el lleidetà i el tarragoní, per regla general, en el poble, tenen més matços i més catalans que'l català de Barcelona, per exemple, és indubtable; que la fonètica valenciana i mallorquina presenten varietats abigarrades que fan l'alegría del filòleg,

ningú ho nega; però ço que té l'un manca a l'altre i entre tots integren el *totum* de nostra parla històricament considerada. Ara, d'això a fer una replega de cada regió i reconstruir-la *en el parlat*, sense selecció, és somniar amb l'impossible. Les llengües segueixen generalment als homes en llur desplegament social i polític. Els centres de cultura són centres de llengua, i així no és estrany que la fonètica barcelonina, malgrat tota la seva monotonía, aixampli la seva àrea geogràfica i que, p. ex., en proporció més petita, un senzill cap de partit de la província d'Alacant influeixi en el dialecte secular d'una vall arreconada i de població dispersa. Fins dintre'l que nomenem una *llengua literaria* existeixen dialectes i divisions. No hi ha dialecte que no tingui al costat de la seva parla vulgar, del seu *sermo inconditus et rusticus*, el seu parlar-dialecte que usará sols la part més triada del poble. Mes per damunt d'aquests parlars dialectals literaris (?) fills d'un refinament evolutiu d'un sub-dialecte, hi ha la suprema llengua literaria que, com a tal, no's nodreix exclusivament del dialecte *aristocratitzat* d'un gran centre, sinó dels altres dialectes literaris i no literaris apartats del món de la moda. En el cas de llengües com la nostra, la qüestió és complicadíssima.

Veu's-aquí apuntades quatre idees que descapdellem a l'atzar sense preparació ni estudi en nostres llargues deambulacions cap-vesprals, quan feta la tasca i plegades les llibretes sembla que un se trobi amb l'obligació de satisfer un deute d'amistat i de cortesia. No hem anat al poble per estudiar? No hem fet a pler la nostra feina? Doncs bé hem de dir ço que'ns sembla del dialecte als qui ens han fet costat i ens ho demanen. La llàstima és que no podem circoscriure'ns a un dialecte local on sols podem fer remarcar minucies filològiques. Les nostres contestes ens porten forçosament a la regió i a la comarca. El dialecte, per més *local* que sigui, rares vegades podrà considerar-se com un producte espontani únic d'una població donada. Una fonda vena invisible trameterà misteriosa la seva eficàcia germinal a tota una regió, a tota una nacionalitat, a tota una raça, a tota una espècie; les seves manifestacions externes sorgiràn ací i allà, pel que sembla capritxosament, en realitat obeint a primers principis inescrutables. I, naturalment, el romanista, el dialectòleg català obligat a parlar d'un dialecte local als de la localitat, ha de recórrer sovint a la diferencia mínima possible per donar les seves satisfaccions, particularment quan el viatge d'exploració ja fa setmanes que dura.

P. BARNILS

Andorra la Vella, 30 de Juny 1913.

JOIERIA * PLATERIA * RELLOTGERIA

CABRÉ

RAMBLA DEL CENTRE, N.º 30

Garantia absoluta en tots els objectes ♦ Economia en els preus

DE PÍNDAR

OLIMPICA IV

**Per Psaumis de Camarina,
vencedor del carro de mules.**

Sobirà menador
de la carrera infatigable
del llamp, O Zeus: les teves Hores
dónen llur tom al sò del cant
virolat de la lira i m'envien
a ser testimoni
d'aquestes altíssimes lluites.
Quan els hostes reixen, la noble
gent totseguit els penetra
l'alegría pel dolç anunci.
Oh fill de Cronos, senyor de l'Etna
ventejat qui amb tot el seu pes aclapara
el violent Tifó cent-testes,
acull aquest comos triomfal,
dò de les Gracies, lugor
qui il-lumina perdurablement
les fortes virtuts.
Mon cant avança sobre'l carro
de Psaumis, el qual coronat
amb l'olivera de Pisa
s'afanya per desvetllà el nom
de Camarina: un déu li sigui
favorable amb tots els seus altres
vots; car jo he de lloar-lo
per tant hàbil com és en criar
bells cavalls, i perquè s'adelita
d'hostatjà els estrangers, i en son ànima
pura és nodrit
dins l'amor de la Pau, salut de les ciutats.
No tenyiré amb mentida mes paraules:
la prova és cert vindicació dels homes.
Ella va alliberà el fill de Climene
de les ralleríes
de les dònnes de Lemnos.
Armat d'aram vencedó a la carrera,
digué a Hipsipila al rebre'n la corona:
«Mira si en soc de corredor:
les mans i el cor són igual.
Sovint a la gent jove
se'ls fa gris el cabell
àdhuc abans del temps
que ja ho comporta la vellesa.»

OLIMPICA V

**Pel mateix Psaumis,
vencedor del carro de mules.**

La dolça flor de les altes virtuts i de les corones
d'Olimpia, O filla de l'Oceà, vulgues-la
amb cor somrient
acceptar-la, dò del carro d'infatiga-
bles peus i de Psaumis.
El qual, magnificant, O Camarina, ta populosa
ciutat, honorava les sis dobles ares dels
déus en les solemnes
festes amb sacrificis de bous i lluites de
cinc dies pels premis
dels corcers i les mules i el cavall amb el frè sol.
A tu el vencedor ret la bella
gloria, i l'herold proclama
amb el del pare Acrón
el nom de la ciutat recent-bastida.
I retornat dels amables sojorns d'Enomau i Pèlops,
O Pal-las patrona de les viles, ell canta per
ma veu ton boscatge
sagrat i el corrent de l'Oanis i la ma-
resma veinada
i les santes canals que l'Hípparis la munió hi abeura;
i atapeeix ràpidament l'alta selva de
sòlides estades,
treient el poble dels ciutadans de dins l'an-
gunia a la llum clara.
Per fer-se un nom ún pugna amb treball i despeses en
una obra de perill coberta;
però si assoleix les honors
apareix ple de seny
als ulls mateixos dels conciutadans.
Zeus Salvador qui ets dalt dels núvols, tu qui habites la coma
de Cronos, i l'ample fluir de l'Alfeu i la
santa cova Idea
honores tant, a tu jo vinc en súplica
sonant les flautes lidies;
exorna, jo t'implor, aquesta vila amb força il-lustres
barons; i tu, vencedor d'Olimpia, O Psaumis qui a-
mes tant els cavalls
de Poseidó, que la vellura teva s'es-
coli serenament
fins a la fi, amb tos fills al teu entorn. Si algú frueix
d'una sana benhaurança
i s'accontenta amb els seus béns
i hi afegeix un bon nom,
no cerqui pas esdevenir un déu.

Trad. c. RIBA-BRACONS

El Primer Congrés Nacional de Cooperatives

L'obra de la cooperació obrera catalana és tant gran com desconeguda. L'exèrcit de cooperatistes no sap ni vol atronar l'espai amb els crits del sindicalisme roig; l'exèrcit de cooperatistes ha tingut molt en compte que tota tasca de regeneració social ha d'ésser evolutiva, i per això ha repugnat sempre la propaganda aparatosa, l'exhibició estèril i ha refugit aquest afany de vida exterior, en aquesta terra on hi hà tantes i tantes obres que no'n tenen d'altra!

Amb dir que la Federació Catalana-Balear comprèn unes cent cooperatives i que entre aquestes compten uns quaranta mil obrers, ni ha ben bé prou per a formar-se idea de l'importància del cooperatisme català.

Ara bé; per què dit moviment no ha penetrat més en els cercles d'estudis socials de Catalunya? Ho atribuïm a dues causes principals: primera, la manca de propaganda; segona, la escassetat d'esperit social que fins ara han tingut les cooperatives. No és quasi necessari que's fixem amb la primera. Les sorpreses en què mil voltes ens hem trobat al parlar a algú de la força immensa de la cooperació catalana ho indiquen més que altra cosa. Encara entre'ls mateixos que es dediquen a estudis socials, quins coneixen, per exemple, l'importància transcendental de l'obra de les compres en comú que ara està portant a cap la Cambra de la Federació, ni el gir comercial de moltes cooperatives, ni l'història d'heroïsmes de quiscuna d'elles, ni la mateixa virtualitat política que en assumptes i eleccions municipals tenen algunes de fóra de la capital? Les cooperatives s'han tancat en un cercle de ferro, en una esfera molt limitada d'acció; i això ha fet mal als altres i a elles mateixes, privant als uns dels beneficis de la propaganda i de l'estímul de l'exemple, i fent de les altres entitats purament econòmiques amb els seus aspectes francament egoïstes. Les úniques obres de propaganda poden sintetitzar-se en alguns meetings cooperatistes i en el periòdic orgue de la Federació. I s'ha de confesar amb pena que els primers han sigut pocs i els segons no donen idea (tant per la seva presentació com pel seu contingut ideològic) de l'obra que representa. Veu's-aquí per tant, la primera causa de què la cooperació no penetri en tots els estaments socials.

I la segona, la manca d'esperit social, és potser, i malauradament encara més evident. Cada cooperativa ha vingut a la vida acompanyada de tot el necessari per a lluitar i triomfar. Serveixi d'exemple «La Neotipia», model en el genre de cooperatisme de producció, que va nàixer ja rodejada de totes les garanties que ha de tenir l'ésser col·lectiu a fi de desenrotllar una acció social intensa i ben orientada. Desde l'estudi d'institucions semblants, des de la fecundació de les iniciatives dels uns per les observacions crítiques dels altres, fins al concell de sociòlegs i homes de potent intel·lectualisme, tot fou aprestat a l'ideal formós que, quan la crisi proletària de 1901, movia molts pits humils en fortes bategades de vida nova.

Emperò no és pas aquest el cas general.

Al revés; la gènesi de «La Neotipia» és un exemple altíssim, una nota altíssima que mereix sempre un record de veneració; mes no és aquest l'origen de quasi totes les cooperatives. Una petita llavor llençada en intel·ligències petites i no treballades en cervells sense cultura, en esperits egoïstes no poden donar grans resultats momentanis. Diferents obrers han vist funcionar una cooperativa de consum en un barri obrer; els han dit els seus encarregats que tal i qual altre article del consum l'obtenen en proporcions aventajadíssimes; els han enterat del dividende o participació dels beneficis que'ls socis perceben a la fi de cada trimestre; els han elogiat les inmillorables condicions en les quals una obra rudimentària de mutualitat viu i proporciona medis econòmics als necessitats, i els obrers s'han sentit entusiasmats i han quedat convinguts per a posar tot el seu esforç a fi de portar a cap una obra semblant. Així, doncs, la idea fecundant, el primer pensament cooperatista queda pobre, raquític. Res té d'estrany que l'obra siga pobre i raquítica en els seus començaments. Les dificultats per a la confecció del Reglament, la tramitació posterior, els primers passos en aquesta mar immensa de la tributació, de les cooperatives a l'Estat no són prou per a fer desistir de l'empresa, i la cooperativa neix, creix i es desenrotlla; potser amb el temps, arribarà a tenir un gir gros, arribarà a comptar per centenars els seus socis, però quasi mai passarà de la cooperativa-comerç, de la cooperativa-mercantil destinada a posar remei a les necessitats materials de l'obrer però no a fer-li aixecar sos ulls més amunt en cerca del pa de l'esperit, en cerca dels ideals de la cultura i de la formació de la voluntat. D'això no'n parlen; perdriem el temps en l'empresa, excepte en alguns casos (algunes cooperatives hi hà a Catalunya que tenen instal·lades escoles; però són les menys i encara no poden citar-se, les escoles, com a models de pedagogia i de llibertat).

Es que haurem fet acció social inútil, és a dir, per a aixecar un que altre esperit del fang de la matèria per a llençar-lo a l'egoïsmes i la vida d'ambicions d'uns llibres de comerç?

Falta esperit social en nostres cooperatives i falta com a conseqüència, horitzó intel·lectual en què esplaïar-se. I és clar que això, sota aquesta premisa no cal somniar en cap obra de pacificació social mitjançant una obra d'harmonia i de perfecta coordinació de classes. Es precis que l'obrer vegi en la cooperació quelcom més que una qüestió de baratura i de millor qualitat en els aliments. No cal que arribem als il·lusionismes de color de rosa d'En Gide, per exemple, però si que és qüestió de vida o mort aixecar el nivell cultural i social de la cooperació si no volem que la mateixa serveixi per a traslladar l'individualisme i l'egoïsmes que el seu excés genera de l'individu a la associació, en el qual cas contribuiríem a ferlo més fort.

***

Hem fet les observacions anteriors com notes preparatòries a la tasca del Primer

Congrés Espanyol de cooperatives que a darrers de l'any present ha de tenir lloc a Barcelona. Serà el primer Congrés nacional, si bé no el primer celebrat a Catalunya.

En 1898 començà la organització de l'exèrcit cooperatista català. Tot ço fet fins aleshores era fragmentari i petit. En el mes de Novembre de dit any se reuniren a Badalona trenta set delegats de cooperatives i varen pendre acords trascendentals per a la vida col·lectiva. D'aquí nasqué (apart de la excel·lent *Revista Cooperativista Catalana*) el primer Congrés Cooperativista català. Per organitzar-lo se va nomenar un Comitè Regional, que's va situar a Sant Feliu de Guixols, dividint-se en tres seccions: tècnica, jurídica i d'hisenda. Així mateix va néixer del seu sí el Temari—obra ben encertada!—on s'enclou un programa acabat i s'observa un enllaç lògic de ferro, fill del coneixement exacte de la cooperació de tot el món. Mans molt expertes van treballar-hi i encara avui pot servir d'excel·lent model i de valenta orientació social.

El Congrés fou un èxit. Del 23 al 25 de Juny de 1889 va celebrar-se al Palau de Belles Arts, assistint delegats de més de cinquanta cooperatives, alguns d'ells molt ben orientats i força coneixedors de tots els problemes posats a debat. D'allí quelcom pràctic havia de resultar; el nostre obrer no és amic de discussions estèrils ni de grans debats oratoris; és escàs de paraules, però ric d'acció i de voluntat. Res té, doncs, de particular que la Federació fos fruit de l'Assemblea.

Pel Gener de 1902, la Cambra de la Federació va cridar el segon Congrés Regional que va celebrar les seves sessions del 18 al 20 de Maig del mateix any, amb l'adhesió de setanta nou societats i assistència de cent setanta vuit delegats. El Programa desenrotllat fou també amplíssim; potser un xic massa.

Després, les reunions de representants de les cooperatives que integren la Federació han tingut lloc algunes vegades; humils, modestes, sense aparat exterior, han portat a cap una tasca ben estimable. Digui-ho, sinó, la de 1911, model en el genre.

Emperò, Congrés Nacional, no n'hem tingut cap. I per això, ja que's treballa activament en el primer, és necessari que aportem l'esforç per millorar l'obra actual.

En primer lloc, entenc que el Congrés ha de procurar, sobre tot, donar força a l'ideal cooperatiu, al sentit social de la cooperació. Ja hem dit per què. I no s'objecti en contra d'això, la famosa raó de *obra pràctica és el que convé*, que tant se repeteix. Per ara i per tant, a Espanya, la obra més *pràctica* és la de difundir idees.

En segon lloc, convé atendre a la tasca de les compres en comú dintre de la cooperació. Ben natural és això. Si la cooperació s'hagués de tancar en una que altra botiga de carrer, en una que altra cooperativa de consum, migrada fóra la nostra obra! Mes no; la cooperació no para aquí; la cooperació és una Escola social que, al dir de Vermeesch, porta en sí un aspecte de *sòlidat social* molt útil per a la pacificació harmònica de la societat. I aquest ideal seria completament estèril si no's busqués amb la cooperació una evolució econòmica per medi de la cooperació de producció, principalment.

Primer, la cooperació de consum; després, a basa d'aquesta, la cooperació de producció de les forces combinades de la pri-

mera. I la tasca de les compres en comú no té altre objecte que assegurar un mercat i formar un capital *comú*, per anar a aquesta forma més alta de cooperació.

Això ja ho tenim a Catalunya, i dóna bellíssims resultats que fan somniar en les *Wholesales* angleses i les escoceses... Però no tots els cooperatistes n'han comprès la finalitat; del contrari, l'empenta hauria sigut molt més grossa. D'aquí que sigui una tasca a senyalar pel Congrés.

També la *cooperació integral* deu orientar-s'hi en aquest Congrés. Avui la cooperació integral quasi no existeix, puix sols consisteix en agrupar a l'entorn de la Cooperativa, escoles, caixes de socors mutuels, camps de sports, etc. I això se fa poc; sense voler dir que no hi hagi exemples ben formosos, com el de «La Flor de Mayo» i altres.

Sempre hi ha d'haver alguna institució que serveixi de nucli per a l'agrupament de les altres institucions de millorament social. ¿Ha d'ésser el Sindicat o Unió professional? ¿Es millor la Cooperativa? No's pot dir en termes generals; depèn de les circumstàncies; però si que's pot afirmar que en terres en les quals predomina un sindicalisme xorc, com és el de tipus francès, la cooperació integral és un medi intens de pacificació social com de millorament econòmic. Sobre tot, l'escola, hi fa molta falta al voltant de la Cooperativa. La tasca pedagògica de la cooperació, avui per avui, no's deixa veure en lloc.

Finalment, un Centre social cooperatiu existeix ja a Barcelona. Mes no és prou. Es precis que sigui més important, més fort, més concorregut; que compti amb Biblioteca científica de cooperació i popular, amb un Bolletí o Revista millor que el d'ara; que sigui lloc de comunicació d'impressions, de canvi d'idees; en una paraula, *alma mater* de tot el moviment, i, sobre tot, del seu nucli espiritual. El Congrés futur ¿pot orientar-se també, doncs, per aquest camí?

***

En ço dit hi ha sols el desig de què la cooperació, que és una escola social simpàtica i grandiosa en resultats, no's converteixi únicament en una miserable qüestió d'estòmac. Tot, doncs, podria condensar-se en aquesta petita fórmula: donar a la cooperació un bany de forta espiritualitat.

JOSEP M.ª GICH

Crònica vella

IV

No diré ja el primer després del Bierbaum de *Schlagende Herzen*, sinó al mateix costat d'ell s'hi podria posar, per algú dels versos seus que figuren en el repertori de l'*Ueberbrettl*, el poeta i novel·lista Liliencron, anc que en les seves cançons el tel de rosada, la olor d'herba que té la lírica de Bierbaum es fusionen amb un parrupar de galanteig, potser més civil, potser més aviciat: *Schöne Juni Tage, Heimkehr*, i aquell cortesíssim:

*Viere lang
Zum Empfang,
Vorne Jean,
Elegant
Fährt meine süsse Lady.*

*Schilderhaus,
Wache raus.
Schlossportal,
Und im Saal
Steht meine süsse Lady.*

Endemés, tant Liliencron com Bierbaum, en altres poesies de l'*Ueberbrettl* que no ens vaga detallar, no es poden estar de celebrar aquell tema tant alemany com puga ser francès el de l'adulteri, a saber, la variant tant rebregada, en drama, novel·la i vers, des de Faust i Marguerida: l'estudiant, el caçador, el poeta, l'home escullit i fort, seductor de la menestraleta, de la noia del poble. El mateix tema celebra Dehmel, des de l'*Ueberbrettl*.

Ara que hi som a Dehmel direm que alterna les cançons d'amor amb les de tema socialista. Lluny de la cruesa del tabernari Wedekind, en *Ernte* i *Der Arbeitsmann* que més filosòfiques que plàstiques, arboren no més als predisposats, s'acosta a aquell quan canta la «Nova corranda dels Bergants». Com un estel llu entremig d'elles el pur lirisme del *Tief von fern*.

Per escaienta, també, ho era la lírica de Ludwig Finckh. En dugues de les poesies de l'aplec ens compareix misògen, i un malícia que aquest misoginisme no és pas malaltia en aquest jovecell, sinó més aviat la

convalescència de la febre d'haver sigut aimador sobradament fogós:

*Era un minyó que era un infant,
amb el peu nu i el rull penjant
jugava el vent alhora.*

*Era un bell patge, oh joventut!
la cançó que a son llavi acut:
Dòna, dolça dòna.*

*Era un cantaire amb cor fervent,
somniaava, somniava amor roent
i el goig que en ell es troba.
Tingué d'anar-se'n del seu país
i pel camí cantava aixís:
Dòna, dolça dòna.*

*¡Ai cor lleuger, ai cor rendit!...
Morí; i Déu que li hagués dit:
—Fill meu, a viure torna—
de grat viuria, de bell nou
tot el passat. I un home fou,
Dòna, dolça dòna.*

Aquest Finckh té a estones una manera d'expressar-se una mica guerxa, sona la seva frase poètica com inspiració de noi, però si un s'hi fixa té de confessar que en aqueix gentil desgaire, és on rau especialment la sensual cadença, l'espasme musical de les seves poesies. El mateix ens passa llegint Verlaine.

Era aficionat aquest Ludwig Finckh a combinar els seus versos alemanys amb frases franceses amb una gracia bergantella:

*Dorlille, ma fille, petite beauté,
je suis trop loin de ton côté.
Du bist so schön, du bist mir so fern
Wie von der Erde ein silberner Stern;
Du Flamme, Rubin, Sonne du kleine,
Strahle mich an, funkle, scheine,
Leuchte, bezauberndste maréchal Niel,
Die je, unter meiner Scheere fiel...
Dorlille, Doréla.*

¿Quí ho tradueix això?

Em sembla tant arriscat com traduir aquell final del «Comiat» del poeta Arno Holz, altrament reposat aquest, i dels de l'estol d'*Ueberbrettl* el que hi representa més purament la tradició d'una Alemanya

Editorial Ibèrica, Balmes, 87. - BARCELONA

Obres completes

de l'Il·lm. Sr. Dr.

D. Josep Torras i Bages

Bisbe de Vich

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió

Preu de l'obra:

Per subscripció, pagament a la bestreta

Rústega . . . . . Ptes. 35
Tela . . . . . » 45

Acabat el temps de la subscripció l'obra valdrà

Rústega . . . . . Ptes. 45
Tela . . . . . » 55

heroica i sentimental amb un evocador romanticisme que no desmereix gens del de Uhland o Heine. Cap al començ ve a dir la poesia «Comiat»:

*Ni ell sab el fort del seu sofrir,
pro amb un salt al cor va tot el camí,
i el sarró li pesa.*

I cap a la meitat ve a dir:

*S'arrenca la rosa abscosa en el pit,
bastó en mà, per terra la aixafa enardit,
que espurnen les lloses, i marxa.*

I a l'acabar diu, el que tindria por de malmetre traduint-ho, la darrera esparça, sobretot:

*Dort stand der Garten und dort das Haus
Und jetzt war das aus, und jetzt war das aus*

*Und—die Dächer funkelten!
Sein Herz schlug wild, sein Herz schlug
[nicht fromm:
«Wann i kontm, wann i kommt, wann i
[wieder kommt! »
Doch er kam nie wieder.*

Heymel, Falke, Schröder i el Mecenaspoeeta Wolzogen ens falta anotar com a col-laboradors de l'*Ueberbrettl*. I ho guardem per la crònica vinent.

JOSEP LLEONART

(pel text i per la traducció de l'alemany de les poesies

RON BACARDI

Compendi de la història de Ukrania

Creiem interessant traduir de «*Les Annales des Nationalités*» el següent estudi que trobem en el número dedicat a la Ukrania, on s'estudien la Geografia, la Història, les escoles, el teatre, l'arquitectura, les opressions seculars, les aspiracions, etc., d'aquell país, tant interessant i tant poc conegut per la gent de l'Europa occidental.

El territori de Ukrania, en sos límits actuals, fou poblat definitivament per les tribus eslaves orientals el segle cinquè després de Jesucrist. Abans d'aquesta època no pogueren aquelles ocupar més que les regions boscoses de la Ukrania septentrional, puix el migdia estava encara ocupat per altres pobles.

Quan hagué poblat tota la Ukrania fins al mar Negre, fins al Don i fins a les muntanyes Càrpates, el poble ukranian, durant els segles sisè i setè vivia en tribus separades i en departaments dispersos sobre un gran territori. Els petits municipis eren governats per llurs caps i per llurs prínceps. De mica en mica els prínceps de Kief començaren a predominar sobre els altres. Cap al segle novè, quasi tota la Ukrania actual els pertanyia; aquests territoris dels prínceps de Kief duïen el nom de Rússia-Rus (1). S'apoderaren també d'altres terres veïnes pertanyents a les tribus eslaves orientals, les més poderoses de les quals eren les Blancs-Rutenes—Belorussys—i les Russes de la Rússia Gran—les Velikorussys—així com les tribus lituanies i finlandeses en la conca del Niemen, de la Duina occidental, dels grans llacs i prats de les fonts del Volga. Aquestes conquestes s'atribueixen als prínceps del segle desè, Oleg, sa muller Olga i son fill Sviatoslav. En aquesta època, doncs, l'Estat de Kief prengué una gran extensió i es desenrotllaren ses forces militars.

El fill de Sviatoslav, Wladimir, per allà el 988, propagà en tots aquests Estats el cristianisme grec. A l'ensem que la religió,

la literatura i l'art grec es propagaven a Ukrania i als països veïns. Wladimir i els seus successors establiren en totes ses terres les mateixes lleis i les mateixes formes administratives i judicials que les admeses en les províncies ukranianes. Aquestes províncies, unides entre sí per la força militar, reberen ensems els primers elements de cultura, cosa que determinà sos primers lligams d'unitat interior. Això fou la basa damunt la qual començà a desenrotllar-se la unitat nacional i el sentiment nacional de les tribus ukranianes.

L'Estat de Kief era encara massa poderós, des del temps dels nets de Wladimir fins al segle XI i començament del XII. Els prínceps més poderosos d'aquesta època són el fill de Wladimir, Iaroslav, sos nets Sviatoslav i Vsevolod, son renet Wladimir Monomah i son fill Mstislav.

Al segle XII s'afeblí el poder de Kief. Uns pobles barbres, els Petchenilgui, els Cumans, invadiren les estepes de la Ukrania, atacaren Kief i els països ukranians. Al mateix temps el nombre de prínceps s'augmentava cada vegada més, fent-se una guerra contínua els uns als altres, dividint-se les terres, cosa que arruinava al país. Cap a aquesta època—segle XII—se forma dins de la Ukrania occidental un Estat gran i poderós que reuní els territoris de la Galitzia, de la Volínia i altres províncies veïnes; aquest nou país tingué per capital la ciutat de Halitch i després de Wladimir. Els prínceps més il·lustres d'aquest país foren: Volodimirko, son fill Iaroslav, Romàn i son fill, el rei Daniel. Durant el regnat d'aquest darrer, en 1240, els aparegueren a Ukrania, devastaren Kief, Tchernigov i altres ciutats, després de la qual cosa la Ukrania de les vores del Dnieper caigué en decadència, mentre que la província de Volínia-Galitzia, on se podia viure més tranquil·lament i amb més seguretat, conservà la seva existència independent durant cent anys més. Els prínceps més remarcables d'aquesta època foren Lleó, fill de Daniel, i Jordi, net de Daniel.

Cap a aquesta època, al segle XIV, els prínceps lituanis començaren a anexionar a llurs Estats les províncies desunides de la Ukrania. No canviaren quasi res en les formes de la vida local, i aprengueren la llen-

gua, el dret i la cultura dels ukranis. Les relacions de dos pobles veïns eren tant pròximes, que els boiards de la Volínia-Galitzia, com que detestaven llur príncep, Boleslav Jordi, invitaren (l'any 1340) el príncep de Lituània, Lubart, a governar-los. Però el rei de Polònia, Casimir, començà per aquest temps a apropiarse les terres de la Galitzia, continuant la guerra molt temps i caient per fi la Galitzia sota la dominació polonesa, mentre la Volínia i algunes altres terres ukranianes romanien en possessió dels prínceps lituanis. L'any 1536, la Lituània s'uní a la Polònia sota'l govern d'un sol rei de família lituània, Jagailo. Gràcies a aquesta unió, totes les terres ukranianes se trobaren així reunides dins l'Estat lituano-polonès. Més tard, el 1569, la Ukrania se separà completament de la Lituània i després formà part del regne de Polònia.

Sota la dominació polonesa el poble ukranian no s'hi va sentir bé. Tot era inaccessible pels ukranis, ni les funcions públiques a les quals no eren admesos, ni els càrrecs electius, tots els drets civils pertanyien no més als polonesos. Els ukranis no podien ocupar-se lliurement del comerç i de la indústria. Per tenir alguna posició social, els senyors ukranians i en general tots els qui eren més rics i més intel·ligents abandonaven la religió ortodoxa, llur llengua, llur nacionalitat i esdevinien veritables polonesos; el poble ukranian restà sol, traït per sos nobles, humiliat igualment pels polonesos i pels seus compatriotes renegats. La nacionalitat ukraniana atravesà una crisi tant tràgica que la gent generosa se'n adonà i vingué en socors de la nació oprimida. Es reunien en societats que duïen el nom de «confraries», el fi de les quals era lluitar per salvaguardar els drets nacionals i cultivar les ciències i la instrucció popular. Les més remarcables foren les «bratstvo» a Lemberg, a Loutzk i a Kief. Tingueren sa major florida cap a la fi del segle XVI i principis del XVII. Llur activitat es manifestava fundant escoles i impremtes, hospitals, agrupant els homes de saber i publicant llibres diversos. Tot això produïa un moviment en el poble ukranian, comptant amb l'apoi dels Cosacs qui, amb llurs caps, els hetmans al davant, estaven sempre disposats a defençar amb les armes a la mà la nació ukraniana contra tot atac polonès. En aquesta època els Cosacs eren molt poderosos a Ukrania. Al segle XV habitaven encara les vores del Dnieper, ocupant-se de la pesca i de la caça i fent la guerra als tartres. Amb el temps llur nombre augmentava i llurs proeses esdevinien més atrevides i més glòries. Protegides per la organització guerrera dels Cosacs, les estepes de la Ukrania oriental començaren a poblar-se. Quan els senyors maltractaven massa el poble en les altres parts de la Ukrania (cosa que s'assenyalava sobretot cap al segle XVI), cançats de llur servitut, oprimits pels polonesos duïen sos agravis davant dels Cosacs i augmentaven la població del «Niu dels Cosacs». Els Cosacs atacaren els polonesos per defençar el poble ukranian i per venjar-se de les opressions. Les primeres guerres dels Cosacs tingueren lloc en 1591-1596, sota'l comanament de Kossinsky, de Loboda, de Nalevaiko. Més tard, el hetman Sagaidatchny comprimí les revoltes dels Cosacs. Confiava que el rei de Polònia apreciaria els mèrits dels Cosacs per a la defensa de les fronteres de son reialme contra els tartres i fóra més just envers el poble ukranian. Després de sa mort tornaren a començar les revoltes i les guerres, tenint lloc

(1) Els orígens d'aquest nom són fins avui indecisos i obscurs, mes el tal nom s'aplica des del segle novè a Kief i als seus voltants. Sota d'aquest nom els prínceps de Kief i la «drujina» (companys d'armes del príncep) de Kief estenen llur poder damunt les terres veïnes.

les més importants en 1625 i en 1630. En 1632 un nou rei va pujar al tron de Polònia.

Vladislav concedí algunes llibertats als ucranians en la professió de llur religió, tant estimada per ells, com el símbol de llur nacionalitat. Mes una guerra esclatà en 1635, comanada pel hetman Soulima. Altres guerres encara més sagnantes foren sostingudes contra'ls polonesos pels hetmans Pavlouk, Ostriantza i Hounja. Aleshores els polonesos subjugaren els Cosacs i establiren en tota la Ukrania el regíme social que més els plagué. Durant sis anys els ucranians suportaren en silenci totes les opressions. Aquesta fou l'època del major desenrotllament del regíme feudal a Polònia i de la més forta dominació dels polonesos. Els pobles estaven arruinats pels impostos, i les servituds personals obligaven els camperols a fugir cap a l'est, cap a la Ukrania occidental i a l'est del Dnieper, tant lluny com fos possible de la frontera polonesa, a les estepes encara completament desertes de les riberes del Don; cap a la meitat del segle XVII tota la colonització ucraniana es desenrotllà en aquests deserts i se'ls donà el nom de Ukrania Slobodska (ço és Ukrania de les grans poblacions lliures). Durant els deu anys, 1638-1648, els nobles i els senyors maltractaven de tal manera el poble dels seus vassalls, sobretot en les regions occidentals de la Ukrania polonesa, que totes aquestes terribles opressions provocaren l'exasperació del poble i el dugueren a cercar l'apoi dels Cosacs que estaven també irritats per les vexacions dels polonesos. Així esclatà la més gran revolta dirigida per Bohdane Khmelnitzky, el més cèlebre dels hetmans ucranians. Aquest va sublevar tota la Ukrania, després les terres de Tchernigov i de Poltava fins a la Galitzia, dispersà l'armada polonesa i perseguí els polonesos fora dels territoris de la Ukrania. Per prevenir la Ukrania contra els atacs de la Polònia, Khmelnitzky cercà l'apoi dels països veïns: la Turquia, la Transilvania, s'al·lià totseguit amb el tzar de Moscou i posà la Ukrania sota sa protecció en 1654. Mes ben prompte s'adonà que els boiards de Moscou volien apoderar-se de la Ukrania i establir llur regíme administratiu. Bohdane pactà aleshores una al·liança amb el rei de Suecia per defensar la Ukrania contra la Polònia i Moscou al plegat, amb el fi de rêtrela completament independent. Però va morir sense haver pogut realitzar el desig de tota la seva vida (1657).

Després de Bohdane, la Ukrania tingué encara alguns hetmans braus: Joan Vyhovscky, Pere Dorochenko, D. Mnohohrechny, Joan Samoilovitch, Joan Mazeppa. El poble ucraní no volgué pas que s'introduïssin en son país les institucions socials de Moscou. Les revoltes s'aconseguïen. Hi havia partits que proposaven tornar a entrar al sí de la Polònia, altres estaven per unir-se amb Turquia. Mes el poble s'oposava a aquests projectes i com a conseqüència de tots aquests disturbis la Ukrania anava en decadència. Moscou la dividí en dues parts, donant a la Polònia la ribera dreta del Dnieper (1667), i en tota ocasió els boiards de Moscou estrenyeren les llibertats i els drets del poble ucraní, establint en el país llurs institucions socials. La darrera revolta contra el govern de Moscou fou la de Joan Mazeppa; l'any 1708 cridà a son socors el rei de Suecia aleshores en guerra amb el tzar Pere el Gran. El rei penetrà a Ukrania i Mazeppa li proposà que vingués a deslliur-

rar la Ukrania del jou de Moscou i fer-ne un Estat independent. Mazeppa recordà al rei les promeses que havia fet a propòsit d'això a Bohdane Khmelnitzky. Juntà sos regiments cosacs i l'armada sueca i pretengué sublevar la Ukrania, mes Pere el Gran que disposava de forces superiors, ofegà la revolta ucraniana, posà en plena desfeta la armada sueca i persegueix el rei de Suecia fins fora de les fronteres de la Ukrania (1709). Mazeppa fugí amb els suecs i morí al cap de poc temps.

Aquesta revolta irrità el tzar, qui es posà a suprimir la supremacia dels hetmans ucranians substituïnt-los per funcionaris russos i de les institucions semblants a aquelles que representaven el poder en totes les províncies de la Rússia moscovita. Com que's tractava de practicar una política d'engany, Pere el Gran no va abolir la càrrega dels hetmans tot d'un cop, mes a les primeres eleccions, quan degué nomenar un dels elegits, nomenà el més insignificant, Skoropadsky; després de la mort d'aquest hetman, no permeté que n'elegíssin cap més, i posà un dels seus generals al cap del govern de Ukrania. Fou també Pere el Gran qui prohibí la publicació de llibres escrits en llengua ucraniana, qui introduí a Ukrania l'esclavatge ja establert en els països russos, fou ell també qui envià els cosacs als treballs penosos de l'assecamment de les terres pantanoses on projectava construir la capital de Sant Petersburg. Aquests treballs costaren la vida a bon nombre de Cosacs Ucranians. Tots aquells qui s'oposaven a aquestes reformes acabaven llur vida en les presons, en l'exil, lluny del seu bell país, a Sibèria.

Després de la mort de Pere el Gran, la Ukrania tingué encara dos hetmans elegits pel poble i nomenats pel govern rus: Daniel Apòstol (en 1727) i Ciril Rosumowsky (en 1750). Però ja en 1764 aquest darrer hetman rebia l'ordre de renunciar a la seva dignitat, després de la qual cosa els privilegis dels hetmans foren definitivament suprimits, i així mateix el govern cosac fou substituït per el poder centralitzador rus. Així fou abolit tot el regíme electoral de la Ukrania i substituït per una centralització burocràtica. En 1775, Caterina II arruinà completament el famós Niu cosac. Debades li pregaren els ucranians que'ls restituís llurs antigues formes socials i administratives que havien de quedar intactes després del contracte d'Unió firmat a Pereiaslav per Bohdane Khmelnitzky i els representants del tzar Alexis. Quan Caterina II convocà la Comissió de redacció de les lleis noves en 1767, els diputats de la Ukrania insistiren sobre aquestes reivindicacions. Entre les persones indignades per aquesta violació dels antics drets de la Ukrania, n'hi havia que esperaven poder sublevar el poble ucraní. Mes la majoria se sotmetia en silenci, sobre tot la nova noblesa ucraniana, recompensada per sa sumissió; a condició de l'aboliment de totes les formes nacionals, ella fruïa

sos nous títols, sos privilegis, ses riqueses, i curava d'oprimir el dissortat poble que li havien donat en qualitat de servents privats de tot dret, de tota dignitat. Al mateix temps a Polònia, a les vores del Dnieper, el poble ucraní sofria també molt. Nombroses revoltes hi esclataven, la una després de l'altra, bandades de «Haydamak», de revoltosos, cremaven els palaus dels senyors, assassinaven els jueus i els polonesos. La revolta més greu fou ofegada gracies a l'ajuda de Rússia. Aquesta revolta dirigida pels famosos Haydamaky Honta i Zalizniak, du el nom de Kolojivtchina. Tingué lloc en dues etapes, en 1734 i en 1768.

Així cap a la meitat del segle XVIII la Ukrania fou privada de tota llibertat. Els senyors russos i polonesos se'n feren els amos. De mica en mica els ucranians més rics traïren també llur nació provant d'assemblar-se en tot als polonesos i als russos. Aquesta era la única manera d'assegurar-se una posició social, un empleu o una fortuna. Fins els descendents dels il·lustres Cosacs renegaren de llur nació, llur llengua, i esborrant tota traça de son origen cosac, aquests traidors sols aspiraven al títol de «noble rus» per tenir el dret de maltractar aquest poble del sí del qual ells havien sortit i que ells havien tirat sota'ls peus com a víctima sacrificada. La llengua ucraniana era bandejada de les escoles, de la societat, on se'n burlaven com d'una llengua de baix poble.

La dominació de la Polònia no durà gaire: en 1772, els sobirans veïns començaren a partir-se son territori. L'Àustria prengué la Galitzia. Aquesta posseïa ja al formar part d'Hungría les terres ucranianes de més enllà del Càrpates. En 1774, per engrandir els seus Estats, l'emperador d'Àustria s'apoderà de la Bukovina (la Moldàvia septentrional), habitada també pel mateix poble ucraní. Així les terres occidentals de la Ukrania foren incorporades al mateix Estat, a Àustria, i des d'aquest moment històric, passen a unes condicions de vida ben diferents. El govern austriac veia ben bé que el poble ucraní estava esclavitzat, arruïnat, abandonat a la Galitzia pels senyors polonesos. Per sotmetre millor els polonesos, Àustria es va posar a aixecar la nació ucraniana. Es fundaren escoles ucranianes, es restringí el poder dels senyors. Aquestes reformes inauguraren a Àustria la resurrecció del poble ucraní fins aquí privat per la política polonesa de tota instrucció de persones cultes. La nació ucraniana a Àustria, ben al revés, creà molt depressa sa propia classe intel·lectual, que s'ocupà de la instrucció popular nacional i lluità per millorar les condicions en les quals vivia el poble ucraní.

Després de la segona repartició de la Polònia, en 1793, les terres ucranianes que li pertanyien: la Podplia, els governs de Volhynia, de Kief, tornaren a Rússia. Però aquest canvi de situació no fou pas favorable al benestar de la Ukrania. El jou dels

Sastreria : LA EUROPEA : Plaça Sta. Agna, 24
i Capellans, 17.

:: ALTES NOVELTATS ::
d'entretemps i estiu de les més importants fàbriques

PERFECCIO :: ECONOMIA :: PREU FIXE

senyors polonesos fou favoregut pel govern i la centralització esdevingué encara més agressiva. La russificació atacava els punts més íntims de la vida nacional, la religió, la literatura, l'escola, arribant fins a la pronunciació dels textos dels oficis religiosos. Aquest doble jou—polonès i rus—feu de les terres ukrànies anexionades a la Rússia l'any 1793, la part més inculta, la més ignorant de tota la Ukrania. Heu's-aquí perquè els primers símptomes de la renaixença no's desenrotllaren aquí, sinó que aparegueren a les terres de l'oest del Dnieper i sobre tot en la vella Hetmanchchina, governada en altre temps pels hetmans elegits pel poble. Allí vivia encara el record de la llibertat nacional, de la lluita amb la Polònia per la llibertat i la independència de Ukrania. Inspirat per aqueixos records heròics i també sota la influència de la poesia romàntica de la Europa occidental, encoratjat en sos esforços per la renaixença dels pobles eslaus, el moviment ukraníà començà cap a les darreries del segle XVIII. Al principi, es manifestà en el sí de les classes burgeses ukrànies ja fortament russificades, per una renovació de les simpaties nacionals. Es va estudiar la història, les antiguitats, la llengua, la etnografia, es feien assaigs literaris en llengua nacional, es propagaven les idees nacionals i democràtiques en la societat. Els representants d'aquestes idees nacionals demostraven la bellesa, dels usos populars, de la llengua i dels cants del poble ukraníà i de la seva història i procuraven desvetllar en la societat l'interès per la seva nacionalitat i per la seva llengua. Així començà la renaixença de la idea ukraniana a Rússia. En el seu començament presentava un caràcter literari i científic, però de mica en mica prenia un sentit social i polític. L'estudi de la llengua popular i del folklore palesava a aquest grup de ukrànies l'ànima del poble del qual s'havien deslligat feia molt temps per les condicions socials i polítiques; aleshores començaren a comprendre les necessitats del poble, i vegeren clar que calia traçar-se un programa polític capaç de garantir a la nació el lliure desenrotllament de sa cultura.

Un dels patriotes més distingits d'aquesta època fou Kotlarevsky, que va escriure el primer poema en llengua ukrania, imprès en 1798; després de Kotlarevsky aparegué el poeta Houlak Artemovsky, després els escriptors romàntics i els novel·listes, Kvitka Osovianenko, el gran poeta Chevtchenko, Gogol pare i Gogol fill, totseguit un grup de savis etnògrafs, Miquel Maksimovitch, Bodiansky, Sresnevsky, Koulitch i l'historiador Koatomaroff (Nicolau). Aquests dos últims historiadors crearen una primera societat política secreta, la societat de Ciril i Metode (1846-47), amb sa nova professió de fe: llibertat i independència per a la Ukrania i tots els pobles eslaus, l'aboliment de tot jou, de tota servitut, unió federal de tots els pobles eslaus en una república.

Aquestes idees foren acceptades amb entusiasme pels ukrànies de Galitzia. Mariàn Chachkevitch fou el primer poeta nacional en aquesta part de la Ukrania. Aquí també l'obra dels primers escriptors activà el desenrotllament de les idees polítiques nacionals i preparà el moviment polític i social de 1848.

A Rússia el moviment ukraníà atregué grans persecucions; en 1847, el gran poeta Chevtchenko i els seus amics foren empresonats. Després d'una estada molt llarga a la presó, foren exilats per molts anys. Mes

des que foren lliures es reuniren a Petersburg tornant a començar cap a 1850-60 llur activitat literaria nacional. S'esdevingué una època liberal a Rússia, es reformava el vell règim i el moviment ukraníà reprenia son caràcter social; els seus problemes eren els mateixos que els que preocupaven a tothom de la Rússia d'aquella època: es tractava principalment de la deslliuració dels vassalls, la instrucció del poble, el millorament de les condicions econòmiques del poble. Aquesta època liberal no durà pas gaire; en 1863 començaren les persecucions contra la literatura ukrania i contra'ls patriotes ukrànies. Totes aquestes opressions els obligaren a transportar el centre de llur activitat a Galitzia, on els ukrànies fruïen d'una major llibertat i posseïen ja la constitució de 1867. Els esforços reunits dels ukrànies de Rússia i de Galitzia han produït un gran desenrotllament de la ciència, de la literatura i de tota la cultura nacional; un gran nombre d'obres foren publicades cap al començament del segle XX. Els ukrànies de Galitzia reclamaren del govern austriac l'escola elemental, les escoles secundaries, els cursos de la Universitat en llengua ukraniana, se formaren cercles per rependre la instrucció en el poble, per desenrotllar la cooperació, per fundar biblioteques populars en els pobles, etc. El poble ja no es va sentir sol, abandonat, s'organitzà també de mica en mica, defensà son dret al vot, envià delegats que al Parlament de Viena saberen defensar bé els drets de la nació ukraniana que els havia elegit. Se formaren partits ukrànies parlamentaris i tota la vida entrà victoriosa per un camí nacional.

Aquesta activitat nacional a Galitzia fou molt útil a la Ukrania de Rússia, puix durant les persecucions més violents tenia sempre la possibilitat de poar a Galitzia sa inspiració nacional i continuar sos esforços fins que la opressió disminuís; cap a 1900 i 1905, pogué desenrotllar-se a Rússia la vida nacional.

No's pot pas dir que actualment la Ukrania russa no frueixi una certa llibertat. Al contrari, l'Administració russa segueix desconfiant de tot ço que porta el segell de l'ukranisme i perseguint-ho, sobretot després de la caiguda de la primera Duma; amb la reacció les persecucions es repregueren amb una violència encara desconeguda. Però aquestes persecucions són impotents davant de la vitalitat del moviment ukraníà nacional: detencions, perdudes d'empleu, exil, penyores literaries, confiscació de llibres, de diaris, les penes dels tribunals, res no afeblia l'empenta del poble cap a la cultura nacional; el moviment poa ses forces en el poble, en la legitimitat de les seves reclamacions i, per més que la nova llei electoral de Rússia hagi restret els drets parlamentaris dels ukrànies, aquests han pres una part en les darreres eleccions i el moviment ukraníà esdevé cada vegada més important i reporta els seus fruits.

M. HROUCHEVSKY

Professor a la Universitat de Lemberg

El millor Café és el torrefacte de **La estrellita** —Carme (Davant de Betlem).

Per la cultura valenciana

La joventut valencianista de Barcelona, complint ço que havia anunciat, ha fet una visita a la Diputació de València per entregar-li el Missatge de felicitació que li endregà davant de sa actitud del projecte de fundació d'un Centre de Cultura valenciana. La comissió de la joventut fou rebuda pel President de la Diputació, D. Joan Izquierdo, acompanyat de diferents diputats. El diputat senyor Pérez Lucía feu la presentació. El senyor D. Robert Blanquer, president de la Joventut Valencianista de Barcelona, feu oferiment de l'estimació de tots sos representats envers València i la seva Diputació; després llegí el Missatge, que diu així:

»Honorables senyors:

La Joventut Valencianista de Barcelona, constituïda per un bon número de joves, que, residint en la germana Catalunya, l'amor intens i fortíssim que senten per la seua València, els ha fet agruparse i constituir-se en societat; la Joventut Valencianista que viu exclusivament dedicada a la propaganda dels nobles ideals regionalistes, convençuts, els que la formen, de la raó en que'ls grans pensadors afirmen que l'amor a la regió es la base insubstituïble per al seu despertar, com el despertar de les regions es l'únic mig factible per al progrés de l'unitat d'Espanya; la Joventut Valencianista, que ha comprés el punt de grandesa a que poden arribar les regions, sense més que un treballar continuat i decidit per al robustiment de l'ànima seva; aquesta Joventut Valencianista que tant estima i tant voldria

que fossin estimats per tots els valencians lo que son motius de gloria en nostra història, i poden tornar a ser motius de propi envaniment, procurant, en l'apoi dels organismes oficials de la regió valenciana, el renaixement de nostra raça, el desvetllament de nostre esperit, i per qual renaixement labora aquesta Joventut Valencianista en la modesta manera que li és donada; aquesta agrupació de joves enamorats de l'història, la llengua, els drets, i—dit en una paraula—quant constituïx la personalitat valenciana, ha sentit una immensa satisfacció llegint la proposta que en la sessió celebrada lo dia 9 de juliol corrent per la Excm. Corporació que tant acertadament presidiu, presentà el diputat senyor Pérez Lucía, en la que's demanava la creació, per part de la Diputació de València, de un Institut d'Estudis Valencians o Centre de Cultura Valenciana.

Perquè la esmentada proposició, senyor president, és tant en harmonia amb nostre pensar i sentir, és de tant clara necessitat, que bé podríem dir que'l senyor Pérez Lucía, amb la admirable proposició seva, ha replegat el glatit de l'intel·lectualitat valenciana, especialment de la joventut que troba a mancar, que li és precisa de tot punt una institució com la que's proposa, on pugui nodrir-se del pà cultural, on li siguen donades facilitats per als seus treballs i estudis, sempre envers del ensalsament del nom de València; on conseguisca l'ideal de en l'estudi de nostre passat trobar la fe per a nostre pervindre; on puguen formar-se es-

cola de literats, de historiadors, de artistes, de filòlegs y de totes les manifestacions del saber humà, que tant bé representades han estat sempre en nostra regió.

La Joventut Valencianista, al felicitar al senyor Pérez Lucía per la seva proposició i a la Excm. Diputació provincial que ha de portar-la a efecte, vos fa present, senyor, la seua adhesió més coral i'l seu prec de que poseu tota vostra influència i vostre esforç perquè tot lo més pronte siga un fet aquesta Institució dels Estudis Valencians o Centre de Cultura Valenciana.

Ho demanem en nom de nostres nobles desitjos d'engrandiment de la regió valenciana.

La joventut de avui, senyor president, vol que torne Valencia a l'esplendor passat, en que omplien les pàgines de nostra historia noms com el de l'immens Ausias March, mossén Fenollar, Joanhot Martorell, mossén Jordi de San Jordi i Jaume Roig, dels quals copiaren e imitaren els més grans escriptors estrangers que han passat a la vida immortal.

La joventut vol tornar als gloriosos dies en que'ls monarques feien recitar en les festes palatines i publicaven a ses espenses les obres de nostres escriptors, en que a la veu de nostres poetes el mon se commovia; en que Corella i Muntaner i Beuter i Martín de Viciàna, senyalaren nostres gestes honroses, amb cròniques majestoses i galanes, en que Espinosa, Ribalta, Juan de Joanes, Ribera i Palomino lligaren el art de la pintura al nom de nostra terra, de tal modo que nomenar una cosa ve a ser nomenar l'altra; en que homes de ciencia com el P. Tosca i el P. Teixidor guanyaren lletres d'or per a escriure sos noms amb els altres citats, i tants més que no citem, junt a les glorioses quatre barres de nostre escut.

I la joventut vos demana, per ven d'aquesta Joventut Valencianista els mitjos, el Centre de Cultura que servixca de base per arribar a iguals dies de gloria, per al renaixement imperiós de la idolatrada regió valenciana.

Instituiam, senyor, el projectat Institut o Centre de Cultura i el renaixement vindrà, i tots els valencians guardaran els noms dels actuals diputats provincials amb fondo agraiment i ferma devoció.

Deu vos guard, senyor, molts anys per a be de nostra patria.

Barcelona 20 de juliol 1913. — Lo president, Robert Blanquer. — Lo secretari, J. Amat.»

Don Joan Izquierdo contestà dient que's complavia rebent els comissionats com a valencians i com a representants de Catalunya, expressant la certesa que serà aprobat per unanimitat el projecte de creació del Centre de Cultura Valenciana i oferint el seu apoi.

Els comissionats foren obsequiats amb un àpat al Restaurant Munic, presidit per l'autor de la proposició que fou objecte del viatge. Hi assistiren representants del Rat Penat, del Centre Regionalista i moltes altres

entitats valencianes. Al final el secretari del Rat Penat D. Josep Maria Zapater Esteve llegí les adhesions del president d'aquella entitat senyor baró de Alcahalí i del distingit literat D. Antoni de Cidón. El poeta Mustieles ne llegí una den Francesc Cambó, que produí un gran entusiasme, D. Ferràn Agulló demanà en un discurs la formació de la Joventut Valencianista, acoblant tots els elements dispersos. Parlaren també enaltint la obra de cultura que s'iniciava D. Francisco Castell, president del Centre Regionalista, D. Lluís Cebrián Ibor, D. Francisco Aguirre i el senyor Blanquer, president de la Comissió barcelonina. El senyor Pérez Lucía tancà els brindis amb un eloquent discurs, on feu un anàlisi de la vida social

present, dolent-se de l'estat de desorientació que hi há en totes les classes socials. Parlà de l'ensenyança primaria, de la agrícola i dels estudis superiors; reclamà la fundació d'escoles de vulgarització agrícola i institucions protectores de l'obrer per treure aquests de la rutina i de la explotació dels usurers Enaltí la idea de formar un Centre de Cultura per on la joventut pervingui a l'estudi de tota mena de qüestions i d'interessos des dels econòmics als filològics, abarquant totes les manifestacions espirituals i morals del poble valencià.

Són moltes les adhesions que en tot moment va rebent pel seu projecte el diputat senyor Pérez Lucía, il·lustrat director del diari «La Voz de Valencia».

Primer Congrés d'Art Cristià a Catalunya

PROGRAMA

Les Festes Constantinianes, que arreu del món catòlic han exalçat la florida civilitzadora pervinguda del triomf de la Iglesia, deslliurada pel magne Emperador, han prè entre nosaltres l'amplitut i la magnificència propies de l'intensa vitalitat de la gran metròpoli mediterrània. A les solemnitats piadoses seguiràn les manifestacions de cultura. La visió de la Creu senyorejant les multituds arborades de sentiment religiós, se farà integral, podent ésser contemplada en les diverses formes artístiques que li han donat esplendor i bellesa en el culte i en la vida social. Una Exposició de Creus parroquials i de terme acoblarà els més assenyalats exemplars que per totes les diòcesis de la província tarraconense se troben del seny august de la Redempció. I, coincidint amb aquesta Exposició, se celebrarà el Primer Congrés d'Art Cristià a Catalunya.

Rès més ajustat al sentit de la commemoració constantiniana que aital contribució a l'estudi de l'art cristià. La llibertat donada per l'edecte de Milàn a la Iglesia significa l'afranquiment públic del culte catòlic, el qual, eixint de les catacumbes, pogué desplegar-se amb els esplendors de les basíliques romanes. La vida de la Iglesia s'organitzà en una liturgia magníficent, que havia de donar cos a una concepció de l'art religiós. El Cristianisme pogué ja lliurement assi-

milar-se els grans medis d'expressió de l'art humà del gentilisme, i, insuflant hi la poixança de son esperit, entroncà les tradicions artístiques del'antiguitat amb les novelles significances de la Creu, preparant aixís l'eclosió de l'art occidental, forma inesborrable de la nova romanització del món, començada en el gest pacificador de Constantí.

Catalunya, en sa extensió genuina, n'és una característica androna d'aquest art occidental. A l'assimilar-se'l li donà una específica estilització, que'l revesteix de propia fisonomia. El nadiu geni romà de la raça li comunicà la sobrietat vigorosa i armònica, la concentrada claretat, l'equilibrada elegancia i la severa grandesa que segellen la modalitat espiritual de la nostra niçaga, més enamorada de la simplicitat robusta de la gran tradició mediterrània que de les fantasioses formes del Nort.

Cooperar a l'estudi dels orígens i de l'evolució de l'art cristià de terres catalanes en totes les seves manifestacions, seguint per les seves formes posteriors en els temps mig-evuls i moderns, aplegar tota aportació documental que faci llum sobre l'història de ses obres i artífexs, encaminar l'investigació de ses relacions amb el desenrotllament de la liturgia: veus-aquí la primera finalitat d'aquest Congrés, el qual, al convocar els conreadors de les ciències arqueològiques per iniciar l'organització de la col-

ROYAL ♦ Cada tarda Tè-concert ♦ Souper-concert a la sortida dels teatres ♦
RESTAURANT * Menú desde 5 pessetes
 El Saló més elegant de Barcelona per banquets i lunches

Rambla dels Estudis, núm. 8

laboració llur tal com és habitual en altres països, confia poder contribuir seriosament a l'història de l'art antic amb la coneixença d'una de les seves branques, preparant així el Corpus gràfic i documental de l'art català.

Mes, no sabriem pas contentar-nos amb aquest estudi científic dels nostres monuments d'art, com si's tractés de deixalles mortes d'un passat indiferent al nostre esperit. Tant com testimoni grandios d'una història opulenta, són un patrimoni espiritual que perdura en la ciència religiosa i la cultura artística de la nostra terra; enllaçant la vida de les gèneres pretèrites amb el florir renovellador de la gent d'avui. Hem d'estendre llur coneixença i imposar llur veneració abans no esclati també entre nosaltres el clam desolador que'ls nostres històrics temples, ja prou devastats, perillen d'esfondrar-se. El vandalisme artístic hi passa sovint, recullint de mans venals sos tresors; l'ignara distracció i desamor de molts de sos estudis cuida desmereix-els i fer-los malbé. L'obra educadora de vulgarització d'aquest Congrés servirà d'aturador an aquesta emigració i empobriment de la nostra riquesa artística: que per açò aspira a reunir a son entorn totes les gents aciençades, especialment els elements d'intervenció artística o eclesiàstica, i fer-los sentir el dever de cooperar a la seva defensa i conservació, portat-les a admirar la grandesa dels nostres monuments, amostrant-les el camí de les restauracions complides o en vies de realització, adoctrinant-les en el sentit de bellesa i espiritualitat que enclouen per a l'enal·liment i poixança de tota obra religiosa i patriòtica.

De la tasca científica i de vulgarització d'aquest Congrés la Fè i la Patria n'han de cobrar magnífic guany. L'espiritualisme cristià, tant afollat per les migradíssimes banalitats de l'art modern, que invadeix els nostres temples, s'enfortirà amb la contemplació del genuí art de la Iglesia, excels per les idealitats supremes que expressa, educador per son simbolisme, que és una predicació d'eternitat, exemplar per les seves formes de bellesa, ajustades a la litúrgia, i vivent perquè és la representació espontània de la constitució interna del nostre poble, format pel Cristianisme. I la Patria s'ennobrirà al veure la dignitat de sos fills, vetllant gelosos el patrimoni de la seva història, cuidant la restauració dels seus monuments, aixecant enlaire la significació del seu esperit autòcton, revelat en l'esplendor del seu art nacional.

L'alt patronatge religiós i civil, que acull com a pròpia la missió d'aquest Congrés, diu palesament la seva tras-

cedència per a les regions catalanes. La simpatia y cooperació de la nostra gent, tenen d'afiançar que'l Primer Congrés d'Art Cristià a Catalunya serà el començ d'una bella creixença per a les ciències arqueològiques i la cultura artística d'aquesta terra, on sempre lleva abundós esplet tota llavor d'espirituals empreses.

Junta d'honor i Patronat

Els senyors bisbes de Catalunya, Mallorca, Valencia i Perpinyà, i Abat de Montserrat; i els presidents de les Diputacions de Barcelona, Tarragona, Lleida i Girona; R. P. Fidel Fita, S. J.

Mesa del Congrés

President, don Josep Puig i Cadafalch, arquitecte; vis-president primer, doctor don Josep Maria Baranera, canonge; vis-president segon, doctor don Jaume Viladrich, Seu d'Urgell; vis-president tercer, don Josep Gudiol, prebete, Vich. — Vocals: don Mauro Sablayrolles, benedictí de Besalú; don Joan Llimona; don Vicens de Moragas; doctor Jaume Colell, canonge, Vich; don Josep Serra i Vilaró, prebete, Solsona; don Cèsar A. Torras, president del Centre Excursionista de Catalunya; don Jaume Massó i Torrents; doctor Agustí Vilà, canonge, Girona; don Pelegrí Casades, president de la Societat Arqueològica; doctor Josep Gaya, canonge, Lleida; Fra Rupert Maria de Manresa, caputxi; don Josep Goday, arquitecte; don Josep Llimona, escultor; doctor Manuel Vilella, canonge, Solsona; don Bernardí Martorell, arquitecte; P. Ignasi Casanovas, S. J.; don Dionís Baixeras, pintor; don Antoni Gaudí, arquitecte; doctor Antoni Balcells, canonge, Tarragona; don Geroni Martorell, arquitecte; don Ignasi de Gispert, representant del Círcol Artístic de Sant Lluç; doctor don Ramón Garriga, rector de Betlem; don Francisco Galí, pintor; P. Ramón Piera, Sch. P.; don Dionís Renart, president del Foment de les Arts Decoratives; don Lluís Carreras, prebete; don Joaquim Folch i Torres; don

Francisco Mestres Noé, cronista, Tortosa; don Enric Arderiu, Lleida; don Emili Morera, Tarragona; don Leonci Soler i March, Manresa; don Rafel Masó Valentí, arquitecte, Girona; don Francisco de A. Montsalvatje, Girona; don Jaume Bofarull, prebete, Tarragona.

Comissió executiva

President, don Josep Puig i Cadafalch; vis-president primer, doctor Josep M. Baranera; vis-president segon, don Josep Gudiol, prebete, Vich. — Vocals: don Cèsar A. Torras, don Geroni Martorell, don Dionís Renart i don Joaquim Folch i Torres; secretaris, don Lluís Carreras, prebete, i don Josep Goday; tresorer, don Dionís Cabot.

Reglament del Congrés

I. Seràn congressistes els que s'inscriguin fins al dia 30 d'Octubre propinent.

II. Les inscripcions hauràn d'enviar-se a l'oficina de la Junta Diocesana, en el Palau Episcopal de Barcelona. Reculliràn també adhesions: els Centres Excursionistes de Manresa, Lleida, Sabadell, Terrassa, Vich i Tarragona; la Secció Excursionista del Centre de Lectura de Reus; i les Seccions Excursionistes de Figueres y Palafrugell; la Societat Arqueològica Luliana de Palma de Mallorca; la llibreria del senyor Mestre i Noé, de Tortosa; la llibreria de don F. Geli i la Societat Athenea de Girona; l'Academia Bibliogràfica de Lleida; mossen Serra i Vilaró, de Solsona; mossen Jaume Bofarull, de Tarragona; llibreria Anglada, de Vich, i la secretaria de Cambra de la Seu d'Urgell. La Junta espera que's faràn lloc espontani de inscripció i propaganda totes les entitats de cultura i acció catòlica.

III. Seràn declarats membres protectors del Congrés els que satisfacin una quota de 25 pessetes.

IV. La quota de congressista serà de 5 pessetes.

V. A canvi d'aquesta despesa, els adherits rebràn una carta de membre del Congrés, que serà rigurosament exi-

Goma, Ortopedia, Higiene

Cotons, glaces i benes

Braguers i faixes ventrals a mida

TUSELL GERMANS - Barcelona

Fàbriques: —

Goma i cel·luloide.—Font honrada, 3
Apòsits antissèptics.—Vila Vilà, 89

Botigues i magatzems: —

● Ronda de Sant Pere, 12.—Fontanella, 20 ●

— Enviem catàlegs a Farmàcies i Droguerías —

gida durant les sessions i excursions.

VI. Els congressistes tindran dret a les rebaixes de preu de trens que puguin obtenir-se, a l'assistència a les sessions i a tots els actes que's celebrin en honor del Congrés. Les excursions tindran quota especial.

VII. El preu de cada excursió estarà representat per una carta especial; en venda abans i després de les sessions d'obertura, a la secretaria del Congrés. Per raó de les dificultats d'organització, la venda de les cartes per a cada excursió cessarà la vigília de la mateixa.

VIII. Els congressistes tindran dret d'enviar comunicacions sobre temes de Art Cristià català. La seva lectura en les sessions no podrà passar de 15 minuts. An els autors de llargues comunicacions se'ls pregarà resumir-les oralment.

IX. La Junta del Congrés se reserva el dret d'assenyalar les memòries que han de llegir-se durant les sessions.

X. S'entregarà als congressistes una «Guia del Congrés».

XI. La Junta procurarà publicar un volum contenint els treballs presentats. Als congressistes se'ls faran condicions especials per la seva adquisició.

Programa científic.—Bibliografia

Relació per ordre de matèries dels treballs d'Art Cristià català publicats per les societats i particulars.

Index de documents d'interès per a l'estudi de l'Art Cristià continguts en un arxiu determinat.

Index analític d'alguna obra o font d'interès per a l'estudi de l'Art Cristià a Catalunya.

Primers segles de l'Art Cristià a Catalunya

Primers edificis per al culte cristià.

La litúrgia primitiva.

L'arquitectura en les esglésies.

El mobiliari i objectes litúrgics.

Els enterraments y sarcòfecs cristians.

Utilització d'elements romans en la construcció en les esglésies cristianes.

Mosaics.

Iconografia.

Numismàtica.

Monografia d'un monument català referent an aquesta època.

Art Romànic

Monografia de monuments romànics catalans.

Documents sobre fundacions, dotacions i consagracions d'esglésies i monestirs.

Notes sobre existència de pintures murals en les esglésies.

Mobiliari i objectes litúrgics romànics.

Indumentaria litúrgica.

Temes iconogràfics en l'esculptura i pintura romànica.

Notes sobre existència i descripció de manuscrits.

Orfebreria religiosa.

Notícies documentals i gràfiques.

L'Art Gòtic a Catalunya

L'importància de l'Art gòtic.

Caràcter de l'arquitectura gòtica catalana.

Monografia de monuments gòtics catalans.

Documents sobre fundacions, dotacions i consagracions d'esglésies i monestirs.

Mobiliari i objectes litúrgics.

Indumentaria litúrgica.

Vestuari litúrgic.

L'imatgeria gòtica.

La policromia en l'imatgeria i en els temples.

La pintura gòtica.—La pintura sobre taula.

Documents i contractes sobre retaulles.

Els vitalls.—Notícies gràfiques i documentals.

Manuscrits, llibres miniats, incunables i enquadernacions.

Orfebreria religiosa.—Notícies documentals i gràfiques.

El Renaixement a Catalunya

Introducció de l'art del Renaixement.

El mobiliari litúrgic.

La pintura i esculptura.—Notícies documentals i gràfiques.

L'art barroc.

Mobiliari litúrgic.

Les pintures en la litúrgia.

L'orfebreria religiosa en el Renaixement.—Notícies documentals i gràfiques.

Aquest programa no és limitatiu: totes les memòries i notícies, per concretes que siguin, sobre Art Cristià català d'interès general o local, amb tal que siguin notes inèdites, d'investigació pròpia, podran ésser admeses després de l'exàmen de la Junta.

Els manuscrits hauran d'enviar-se, abans del dia 20 d'Octubre, a l'oficina de la Junta Diocesana, en el Palau Episcopal de Barcelona.

Sessions i excursions

Diumenge 26 d'Octubre. A les cinc de la tarda: Sessió inaugural a la Sala Reina Regent del Palau de Belles Arts. Discurs del senyor bisbe de Vich, doctor Torras i Bages: «Ofici espiritual de l'Art». Inauguració de l'Exposició de Creus parroquials i de terme.

A les nou de la nit: Concert històric de música religiosa a l'Orfeó Català.

Dilluns 27. A les nou del matí: Visita a Sant Pau del Camp, amb conferència explicativa de don Josep Goday i Casals. Visita al Museu Arqueològic del Parc.

A les quatre de la tarda: Sessió a la Sala de la Reina Regent. Tema: «La Arquitectura cristiana a Catalunya», per don Josep Puig i Cadafalch.—Lectura de comunicacions científiques: «L'Art Constantinià a Catalunya», amb projeccions.

Xampany d'honor ofert per l'Ajuntament de Barcelona.

Dimars 28. A les nou del matí: Sortida cap a Sant Cugat del Vallès.—Visita al Monestir, amb conferència explicativa de mossen Gudiol i Cunill. Dinar al claustre.

A la tarda: Sessió en el Monestir. Temes: «L'Art en el Temple», pel P. I. Casanovas, S. J.—«Conservació i catalogació de monuments», de don Geroni Martorell.—Lectura de comunicacions científiques.—Tornada a Barcelona.

Dimecres 29. A les deu del matí: Vi-

MOSAICS E F ESCOFET & C

Paviments
Unitas

Barcelona

Ronda Sant Pere 8

sita a la Catedral, amb conferència explicativa de don Geroni Martorell. A dos quarts de dotze: Recepció en el Palau Episcopal.

A les quatre de la tarda: Sessió a la Sala de la Reina Regent. Temes: «Venda d'antiguitats», per mossen J. Gudiol i Cunill. — «L'art i la litúrgia» per mossen Josep Tarré.

A la nit: Sessió de projeccions de monuments sintetitzant l'història de l'Art Cristià a Catalunya, pel Centre Excursionista.

Dijous 30. A les nou del matí: Visites, per grupus, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, amb conferència del senyor González Hurtebise; a l'Institut d'Estudis Catalans, amb conferències dels senyors don Manuel de Montoliu i don Ramón d'Alós i de Dou; a la Biblioteca del Museu Arqueològic del Parc, amb

conferència de don Joaquim Folch i Torres; al Centre Excursionista de Catalunya, amb conferència de don Cèsar August Torras; a l'Arxiu de la Catedral, amb conferència de mossen Josep Mas.

A les quatre de la tarda: Visita a la Exposició de Creus parroquials i de terme, amb conferència de don Manuel Rodríguez Codolà. Sessió de clausura, amb parlament de l'Excm. i Il·lm. senyor doctor Joan J. Laguarda, bisbe de Barcelona. — Lectura de conclusions.

S'enviarà als membres del Congrés un horari detallat de les excursions.

La «Guia», redactada per la Junta Executiva, serà distribuïda als congressistes a llur arribada a Barcelona.

El Congrés disposarà d'un aparell de projeccions per a il·lustrar les sessions científiques. El tamany dels clixés serà de 8 1/2 per 10 centímetres.

i el tràfec creix en proporció espantable; avui ja no sabem com donar abastament al tràfec barceloní i al de trànsit. És clar que aquest creixement de Barcelona favoreix a la Companyia, però aquesta no pot oblidar el fet consignat, això és: que és Barcelona la que ha invadit les seves línies i no la Companyia la que ha invadit Barcelona.

I ja hi ha una comissió mixta municipal i de la Companyia que estudia aquest problema, un dels més complicats que poden presentar-se.

Tot lo que's refereix a ferrocarrils té una importància i una complicació desconegudes per a l'opinió pública. A Espanya les companyies són societats particulars que tenen no més l'usdefruit de les línies. El propietari és l'Estat. I les companyies han de lluitar amb l'Estat, amb els municipis, amb el públic, amb el terrer, amb Guerra, amb Marina, amb Foment, amb Hisenda, amb tot. Tot pren desseguida proporcions enormes. No's pot tocar ni un riell de l'estació-barraca actual — me deia el meu amable interlocutor, — sense que abans tinguem lloc on col·locar vagons i mercaderies; és dir: sense que estiguin fetes les noves estacions de Sans, del Clot, de Sant Martí i del Port. Totes les obres s'han de fer no solament sense interrompre un moment el tràfec, sinó passant mals de cap pel tràfec nou que cada dia ens vé a sobre. I com, sense saber si l'estació de Sans ha d'ésser a nivell com projecta la Companyia o subterrània com convé a Barcelona; sense saber si les vies han de passar a nivell o per foradades o per ponts, sense saber com hem d'enllaçar amb el Nord i amb el Port, podem començar les obres de l'Estació monumental?

Els problemes tècnics i econòmics que es presenten a la resolució, són complicadíssims. A Alemanya on els ferrocarrils són de l'Estat, tot se soluciona fàcilment; a París on l'Estat i el Municipi ajuden a les empreses, tot es fàcil. Però a Espanya, a Barcelona, és molt difícil. — Nosaltres — afegeix l'alt funcionari — estem disposats a tot: a estudiar, gastar milions, a no pensar en altra cosa que en això. Ja hem creat una oficina tècnica expressament per aquests afers.

Estem construint una gran estació en el Morrot. D'acord amb la Junta d'Obres del Port, mitjansant una permuta, ens ha cedit terrenys que costen molts milions. Sobre d'ells alcem una estació de càrrega que costarà un sis o set milions de pessetes. I tenim projectat engrandir-la fins a l'encreuament de la Bordeta: fem la doble via fins a Sant Vicens, fins a Granollers, de l'Empalme a Girona... Però el tràfec se'ns menja i pot venir el moment de que no puguem atèndre-l.

De la Premsa

L'Estació Monumental i l'enllaç de vies

I

En el darrer de nostres articles sobre «Els ferrocarrils i la riquesa espanyola» ens permetérem dirigir al M. S. A. certes censures per la pasivitat amb que's mirava el problema de l'Estació monumental, amb l'enllaç de les vies que creuen la ciutat nova i els pobles agregats.

Fòrem injustos i esborrem totes les censures. Potser anys enrera i davant de la magnitud del problema, algú va espantar-se i va perdre ocasions apropiades per a resoldre-l. Potser, llavors, les condicions econòmiques del M. S. A. no permetien ni aconsellaven emprendre les grans obres que deuen precedir an aquesta reforma. Però avui la direcció del M. S. A. i el seu Consell estan decidits — potser diríem obligats — a no perdre temps per a emprendre-la.

Un alt funcionari de la Companyia ha tingut l'amabilitat de parlar-nos de les censures amb que acabava el nostre article... Ha parlat llarg, eloqüent, plè de pessimisme unes voltes, d'esperança unes altres. Jo no sé si sabré dir alguna cosa de les moltes que he escoltat embadalit a mida que anava presentant-se a la meva atenció el gran, el trascendental problema, de vida o mort per a Barcelona; problema que tanca el pervenir de la ciutat, que no sols afecta a sa bellesa, a les comoditats de veïns i forasters, sinó a tot el tràfec comercial i fabril, al port, a l'higiene, a tota la vida present i futura de la gran urbe. Des-

prés del problema de les aigües, és aquest el més important que's presenta avui a la consideració dels barcelonins.

*
*
*

Fa nou anys — mica més, mica menys — que'l M. S. A. va presentar a les Oficines tècniques de l'Ajuntament el projecte de reforma de l'estació de Sans; el projecte va dormir oblidat una pila de temps. Al despertar-se va presentar-se el primer problema. La Companyia presentava un projecte d'aixamplis al nivell de l'actual estació. Això vol dir que havien de seguir les vies obstruint el pas dels carrers de Sans i l'Ensanxe, fins al de Casanova, tal com avui succeeix. I que pel N. E. de Barcelona havia de passar el mateix. Això no és possible. Però diu la Companyia: — Jo no he anat sobre la ciutat: és Barcelona la que, engrandrint-se sortosament, ha vingut sobre de les meves vies. Jo estic disposada a facilitar qualsevol solució tècnica que se'm proposi, però crec de justícia que la diferència de cost entre el meu projecte i el que convingui a Barcelona, la pagui Barcelona. A mí — ha dit la Companyia — lo que'm convé és fer estacions als límits de Barcelona per a desfogar de tràfec la central i poder-la fer nova, ampliant-la. Al mateix temps, mirant per la producció i el comerç me convé poder repartir la càrrega de manera que'l transport amb carros, desde les estacions als magatzems i fàbriques, sigui lo menys costós possible. Barcelona creix cada dia

En ferrocarrils no pot improvisar-se res. Tot és mètode, tot és complexitat, tot ha d'ésser previsió...

Lo primer que s'ha de resoldre, d'acord amb el Nort, és com se creua el pla de Barcelona, com se fan els enllaços. La Companyia té l'esboç d'un projecte que ha comunicat a la comissió mixta municipal; l'Ajuntament de Barcelona té la paraula. La companyia està disposada a fer tot lo que pugui per al bé de Barcelona i per a la satisfacció del tràfec que va cada dia pujant, pujant de tal manera, que'ns espanta...

Seguirem.

II

Com que la necessitat d'una gran estació del M. S. A.—ja que no pot ésser una gran estació central per a totes les vies que convergeixen a Barcelona—és sentida fa temps i a mida que avença la urbanització de la part nova de la ciutat i pobles agregats, va sentint-se més la de treure els passos a nivell que dificulten la comunicació interior, no és estrany que tot sovint se senti parlar de aquestes coses. Però se'n parla veient el problema, i és natural que aixís sigui, d'una manera simplista sense conèixer les grans dificultats que hi hà que vèncer, sense donar-se compte de la grandiositat del problema, tot ell, ademés, plè dels inconvenients i complicacions que tanquen totes les qüestions ferroviàries, sobre tot quan se tracta de modificacions i alteracions de traçats, que se han de portar a terme, sense interrompre el moviment de passatgers i el tràfec de mercaderies.

En materia de ferrocarrils tot és complicat, tot és costós, tot necessita un estudi i una preparació que espanta als profans quan la coneixem. Nosaltres hem quedat veient visions, davant, per exemple, d'un plànol d'aquelles vies de la secció del litoral. I hem devorat una interessant memoria que sobre la reducció de amplaria de les línies espanyoles ha escrit, vessant-hi tota sa ciencia i experiència, l'Eduard Maristany. Una cosa tant senzilla com sembla a primera vista estrènyer les línies espanyoles, per mal dels nostres pecats exteses més amples que les de les altres nacions de Europa! Si tós aixamplar-les!...—dirien molts. —Doncs a la segona plana de la Memoria el més llec veu l'immensitat de la reforma i acaba, amb l'autor, essent contrari d'aquesta millora, de la qual molts parlen sense saber lo que diuen.

I aixís tot el referent a carrils.

* * *

Ara mateix—i ja és persona tècnica la que ho proposa,—hi hà a les oficines de Obres públiques un projecte d'estació

central subterrània i enllaç de vies, en combinació amb un ferrocarril metropolità, que ha donat lloc a una interessant polèmica en «La Vanguardia», que ha vingut a caure al mig dels treballs de la Comissió mixta de que parlàvem i que, si arribés a cridar l'atenció de l'opinió pública, sovint disposada a deixar-se tentar per l'apariència de les coses, desconixedora dels problemes que intenta resoldre y amparadora, moltes vegades, d'idees irrealisables, podria dificultar amb els mils medis que hi hà d'excitar-la, la realització d'aquest vital problema de Barcelona, en vies d'arranjament.

Se tracta d'un projecte de l'enginyer senyor Reyes. Es un ferrocarril metropolità, amb grans estacions subterrànies a les places de l'Universitat i Catalunya, que amb comunicació amb l'exterior per aquesta darrera, enllaçaria les línies de M. S. A. i les del Nort, arrançant de la Bordeta i anant a parar al terme de Sant Martí.

Veusaquí un projecte tentador! Ni ponts, ni foradades, ni passos a nivell, ni viaductes... Una gran foradada de tot Barcelona, una gran estació subterrània... Ideal! Magnífic! Un metropolità juntant els extrems de la gran ciutat! Que's faci desseguida!

Però Deu nos en guard que's fés! Barcelona se'n ressentiria per a sempre més: els mals que li vindrien a sobre no tindrien cura.

Ajudats pels articles de «La Vanguardia», hem volgut veure el projecte. Els tècnics polemistes han guiat nostra afició profana. I hem donat desseguida la raó als qui combaten el projecte, i hem trobat atinades les observacions de «El Diluvio» cridant l'atenció sobre aquest nou atentat que vé contra Barcelona.

Les raons tècniques contra el projecte

del senyor Reyes, hi són a grapats. Ni és possible confondre els serveis de ferrocarrils amb els serveis metropolitans, ni l'estació subterrània podria engolir el moviment de trens de passatgers i el trànsit dels de mercaderies; ni es podria garantir la seguretat dels viatjans, ni la seguretat del servei; ni es podrien realitzar les maniobres necessàries. Els enginyers discuteixen amb victòria pels qui l'ataquen, si els andens i vies projectats són capassos per l'immens moviment de les línies de Vilanova, Vilafranca, Interior, Litoral, Lleida y Vich (a la que aniria a raure la de Ripoll). A primera vista es veu que no. No s'ha de ésser enginyer per a entendre-ho desseguida, i per a saber que tractant-se de vies que enllacen amb totes les nacionals i amb les estrangeres i que creuen comarques que donen grans aglomeracions no pot lograr-se una regularitat que permetin, com fa el senyor Reyes, dividir les 24 hores del dia per les vies que projecta i trens que han de passar-hi. Les companyies de segurs d'accidents personals i de mercaderies, pujarien desseguida la taxa de Barcelona.

Però hi hà, ademés, una pila de consideracions al alcans del més profà, que aconsellen rebutjar aquest projecte. Són de tal naturalesa, que fent chor als confreres que tracten de l'assumpte, em permeten cridar sobre d'elles l'atenció de l'opinió pública i sobre el projecte en general, la del nostre Ajuntament, i la de les corporacions econòmiques interessades en l'urbanització de Barcelona i en el tràfec comercial de la ciutat actual i de la gran Barcelona del pervenir.

Però són extenses i mereixen article apart.

X. Y. Z.

De «La Veu de Catalunya»

L'interlocutor

Trobat a ca'l marxant, que s'hi firava d'una maleta, nostre Mestre Octavi de Romeu. Jo que li faig:—Partiu, doncs, car Mestre?... I ell:—Sí, Xenius, me'n vaig una mica lluny d'aquí.

—Bany de mar, excursió a viles famoses, cura d'aigües, cura de repós, cura d'altitud?

—No, Xenius, cura de diàleg.

«Cura de diàleg, sí. Cal que m'expliqui. Hi hà un nombre de coses d'esperit que m'interessen, que m'interessen fins el punt que, vagues, totes ideals i fins purament teòriques que elles son, jo donaria per algunes d'elles ma vida,—i, en tot càs, sense elles, la vida me fora

feixuga terriblement. Però d'aquestes coses que més que tot m'interessen, fa molta estona que no he sostingut diàleg amb ningú, que no he pogut sostenir diàleg amb ningú... I elles, sense això, sento que se m'ossifiquen dintre meu, que s'esterilisen, que s'empobreixen... Aixís, m'en vaig. No me vaig a cercar goriment a cap mal, que ma salut és perfecta, gracies a Deu. No m'en vaig a veure món, que ja sabeu com jo n'he vist, gran vagabond davant l'Altíssim, i com ja el viatjar m'afadiga. No me'n vaig a fruit de paisatjes, que detesto, ni de museus, que, en mon actual estat de ànim, me farien badallar d'enuig. No

cerco ni panorames, ni neus perpètuas, ni rebaixa d'àcid úric, ni descans i oblit. Cerco, ben simplement, un Interlocutor —aquesta cosa exquisida i inapreciable —un Interlocutor...»

Una ombra del retret d'un amorós deixeble degué passar pels meus ulls. Perque l'Octavi de Romeu, manyac, se apresca a dir-me:

—En altre temps, vos m'erau dolça companyia. Les recordeu, de tants cops, les bones sentades, els cap-vespres de passeig, les nits de vetlla inacabable? Però, ¿quan temps farà, ara, que no'ns hi posem? Aquestes empreses en que teniu ara el cor, us ocupen tant! Arribeu tant afadigat a cada vespre!

Un altre recurs teníem abans, que'ns ha robat mort traidora, un altre recurs indicadíssim, quan, fumejanta la ment ens demanava pa de diàleg. Llavors ens feiem dur per algún vehícol lleuger al carrer d'Alfons XII o, si era tal temps com aquest, posavem un telegrama a Caldetes: «Demà aniré a dinar.» I el trobàvem sempre amatent, sempre generós de les dons magnífiques del seu esperit, sempre curiós y respectuós envers el nostre. Aquell de qui cada dia ens punxa crudelment l'anyorança. El trobàvem i sabíem que, per molta estona que's perllongués, lo que'ns era ideològica festa, no li feiem an ell cap tort, rès li robavem, ric com ell era, per la seva situació social d'escepció, d'un oci, d'un diví oci, d'on ell sabia treure tant de suc.»

«Quí més en fora? Fà pocs dies vaig tenir la felicitat de poder fer conversa en pau, uns moments, amb un altre amic il·lustre, que jo estimo amb totes les forces del meu cor, que m'és preciós pel dó que té son seny d'assestrenar les meves inquietuts quan s'encrespen, així com sab aquietar l'oli sabi les onades de la mar, i que també els espirituals negocis apassionen realment. Parlarem uns minuts de com el sentit agut del viatge vé d'una ruptura de la

salut moral i ell me contava que, en efecte, mai tan franciscanament havia ell sentit la natura com en un període de malaltia... Foren uns minuts de conversa, us dic. I jo ja'n vaig tenir prou per a resplandir de joia tot el dia, per a que'l viure aquella tarde me semblés gai, per a trobar que noves poixances de creació i d'intel·ligència se desvetllaven en mí... Però, ¿i l'endemà? Com anar a trobar l'endemà aquest-home, els minuts del qual son d'or, per a demanar-li que sospengués sos graves, sos urgents quefers; a fi de continuar amb mí una vaga conversació sobre'l sentit del paisatge?»

«Un altre amic tinc, que antany li era grat parlar de metafísica a les altes quietes hores de la nit, i que'm feia la caritat d'unes objeccions, les més estimuladores que's coneguín..... Aquest amic meu, vell company, avui té arrencat son bufet de micer, i festeja...»

«Me'en vaig, Xenius! Lluny d'aquí estic segur, als pocs passos que dongui, al primer hotel alpi on munti, de trobar i gaudir de l'Interlocutor que'm cal. Trobaré aquells bondadosos professors en vacances. Trobaré aquells pastors i ses families, tant informades, tant apassionades pels negocis intel·lectuals. Trobaré l'estudiant i el snob i la snobineta i aquells que viuen tranquils, amb una petita renda, donats al cultiu de la seva ment. I per uns pocs dies serà una festa, una orgia, el recort de la qual sabrà consolar-me i nutrir-me temps i temps...»

Aquí el marxant d'objectes de viatge vingué a interrompre el nostre parlar, portant un nou model de maleta.

—«Aquest, va dir, és l'últim i el més pràctic.»

XENIUS.

De «La Ven de Catalunya»

Informació

L'Orfeó Gracienc

Amb motiu de l'excursió artística que amb gran èxit ha realitzat aquesta entitat per diferents poblacions catalanes ens és grat reproduir alguns paragrafs d'un article on se fa la seva historia.

«Quan un estol de patriotes fundaren en l'exvila de Gracia el Centre Catalanista Gracienc, la seva missió no va circumscriure's a fer propaganda política, sinó que pensà, amb acert indiscutible, que no's podia estimar a Catalunya si no's rendia fervent culte al seu art.

I per això en l'esmentat Centre aviat se creà una secció coral i més tard, en 1904, aquells mateixos choristes se separaren del Centre Catalanista i constituïren independentment l'Orfeó Gracienc.

Eren molt pocs i ningú allavors hauria dit que aquella reduïda massa coral havia de arribar a devenir famosa a nostra terra. Mes el seu entusiasme, l'estudi constant i l'amor

a l'art l'ha conduit en pocs anys a un èxit envejable.

El primer concert públic que donà l'Orfeó Gracienc va tenir lloc el dia 11 de Setembre de 1904 a benefici de la Creu Roja de Sant Gervasi, organitzant durant el reste de l'any altres actes públics, mereixent especial esment el concert de la Lliga Regionalista de Gracia, amb motiu de la sessió d'homenatge que dedicà la susdita entitat als patricis el doctor Robert i En Pi i Margall.

En 1905 l'Orfeó Gracienc donà proves de gran entusiasme i activitat, puix malgrat trobar-se en son període d'organització, celebrà onze concerts, entre ells un al Teatre Modern de Gracia a benefici de les víctimes del vapor «Ignacio Roca».

En 1906 celebrà nou concerts, l'últim, el 29 de desembre a l'Ateneu Barcelonés, obtenint un gran èxit.

I en els anys següents l'Orfeó va creixent i els triomfs se multipliquen i els infadigables choristes del Gracienc ja no's limiten a

— EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES —

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÒNIMA

La més important d'Espanya-20 sucursals amb telèfon-Central: Pelayo, 44, telèf. 1,113 ♦ Economia. Veritat en els preus

Important:

La Egipcia es la única funeraria que posseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat.— NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fóra.

cantar en els pobles veïns a la comtal ciutat, sinó que van al cor de Catalunya a donar a conèixer el seu art exquisit, i pel mes de Setembre de 1910 organitzaren la primera excursió a Tàrraga, Lleida i Cervera, en les quals poblacions assoliren un dels seus èxits més brillants. I poc temps després, el 13 de novembre, l'Orfeó Gracienc và al Palau de la Música Catalana i junt amb l'Orquestra Simfònica que dirigeix en Lamote de Grignon, obté un nou triomf.

En 1911, prén part en el concurs d'orfeons que va celebrar-se al bosc de Vallvidrera, i l'Orfeó Gracienc guanyà el primer premi amb les obres «Sota l'Olm» de'n Morera i l'«Aucellada», de'n Jannequin.

I l'any passat amb motiu del Congrés de Música Sagrada, va cantar a la Catedral de Barcelona contribuint a l'execució de la missa gregoriana «Fons bonitatis». En Joan Balcells, mestre director, i la professora donya Raquel Gaspar de García, així com el mestre auxiliar en Josep Voltas, poden estar ben satisfets de la seva obra, de la qual acaben de recollir-ne els fruits en la darrera excursió artística per Lleida, Tàrraga y Terrassa, nou triomf de la benemèrita entitat musical gracienc.

Revista Anyal del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria

La Secció de Propaganda Autonomista del Centre Autonomista de Dependents, ha editat en un llibre, elegantíssim, la seva «Revista» anyal corresponent al curs de 1912.

De l'obra que fa el Centre, se'n podrien escriure molts de llibres. El que recentment ha editat conté lo més notable de lo realitzat durant el curs que finí en juliol de l'any passat.

Conté en primer terme la conferencia notabilíssima que donà el mestre, doctor Rubió i Lluch, sobre l'Esperit Nacional de les Cròniques Catalanes.

Segueixen la de donya Agna Canals i Mestres sobre «Realitat pedagògica actual»; el discurs del president don Josep Puig i Esteve en la festa del IX aniversari de la fundació del Centre. Els parlaments de l'Eladi Homs, J. Emili Aragón, i el de l'eloqüent orador cubà don Benjamí Giberga, en la memorable vetllada americanista celebrada amb motiu de la visita d'aquest al Centre.

Per l'ordre de la Revista segueixen després les ressenyes il·lustrades amb gravats de les excursions realitzades per alguns socis i els parlaments den Francesc Rosell, llegits el dia 11 de setembre de 1911, a la memoria del soci Josep Collell y Serra.

Després de tant abundós material i tant notable, segueix la secció oficial aon consten els parlaments y memories de juntes y actes inaugurals, estats de comptes, que són resums de l'importantíssima i noble tasca que'l Centre Autonomista desenrotlla.

Obres de Josep Carner

Llibre dels Poetes	3 pessetes
Primer llibre de sonets	5 »
Segon llibre de sonets	4 »
Els Fruits Saborosos	1 »
La Malvestat d'Oriana	2 »
Les Monjoies	5 »
L'Idili dels Nyanyos	0'75 cts.

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili, Editor i llibrer, Clarís, 82, i a nostra Administració.

C. Riba Bracons

Les Bucòliques de Virgili

Se troben de venda a la Llibreria d'Alvar Verdaguer i a la nostra Administració.

Preu: 2 pessetes

— Camiseria
i Corbateria

==== Boqueria - 32

:: BARCELONA ::

ESPECIALITAT ==
en CAMISES a MIDA

GRAN BARATURA
==== de PREUS

AIGUES MINERALS NATURALS

de la

SOCIETAT ANÓNIMA

VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** i les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridèem la atenció dels consumidors, i molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i **no fonts de origen**.

DE VENTA A TOTES PARTS

Administració: RAMBLA de les FLORS - 18-ent.º

VIUDA DE JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

***

INTERIORS COMPLETS

***

SECCIÓ COMERCIAL
MOBILIARIS

EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

***

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

***

OBJECTES D'ART

***

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7
Magatzems i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

LA HISPANO SUIÇA

Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegrames i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP. Els mes ràpits i els mes econòmics de essència i neumàtics.

Chassis per omnibus camions, 15/20 y 30/40 HP. Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancies sanitaris.

Per transports de 1 1/2 i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6, 15 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de pràctics de ports salvament de naufragis i auxiliars de barco de pesca.

Obra nova

(Publicació de la Lliga Regionalista)

LES MANCOMUNITATS

Antecedents

La Mancomunitat Catalana
Lley de Mancomunitats

Preu: 50 cèntims

De venda en les llibreries y quioscs

AGUA MINERO : MEDICINAL NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de Paris y Barcelona, etc., etc.

DIPLOMAS Y MEDALLAS DE ORO

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago e intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.—Como garantía de legitimidad, xigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del **Dr. Llorach**, con el esudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

— VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES —

Administración: Calle Cortes, 648 - BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua Rubinat-Llorach